

# minna

2/2015



Kaari Utrio –  
Naisten Äänen  
suojelija

SUOMALAINEN NAISLIITTO RY

## tässä Minnassa

- 3 **Puheenjohtajalta**, Kirsti Ojala  
4 **Naisten Ääni -kirjoituskurssija**, Terttu Välikangas ja Maija Kauppinen  
6 **Äitee Naisten Äänen suojelijaksi**, Tuulikki Ritvanen  
8 **Kaari Utrio Naisten Äänen suojelijaksi**, Kirsti Pohjonen  
11 **Naisvoimaa verkostoissa**, Marjatta Keränen, Riitta Mäkelä, Kirsti Pohjonen ja Maija Kauppinen  
15 **Julkilausuma**  
16 **Nuorten Ystävät toimivat huomisen hyväksi**, Nuppu Rouhiainen  
19 **Tampereen Saskiat**, Kirsti Pohjonen  
20 **Oulun Ullat vaikuttavat taiteellaan**, Terttu Välikangas  
22 **Eija-Liisa Ahtila Hämeenlinnassa**, Maija Kauppinen  
24 **Yksin vai yksinäinen**, Niina Junntila  
26 **Kukkasrahaston palvelukoti**, Marjukka Helenius  
29 **Kolumni**, Kirsti Pohjonen  
30 **Lisan koulusta Tieteiden talo**, Anneli Mäkinen  
31 **Verkostoilla vauhtia vanhustukeen**, Soilikki Suoranta  
33 **Minna Canthin pohjoismaiset arvot**, Raili Ilola  
35 **Nobelkirjailija ja hänen kääntäjänsä**, Marja-Leena Jaakkola  
36 **Kirjaviisaat**, Tuulikki Ritvanen, Riitta Mäkelä ja Maija Kauppinen  
40 **Naiset näkyviksi**, Kirsti Ojala ja Marja-Riitta Tervahauta  
41 **Tilkkuvakka**  
43 **Naisliiton hallitus ja yhdistysten puheenjohtajat**  
44 **Kaisaniemen ajankohtaisseminaari**

Kansikuva: Kaari Utrio on toinen Naisten Äänen suojelijoista.  
– Kuva: Timo Kontio

**Päätoimittaja:** Maija Kauppinen

**Kirjoittajat ja kuvaajat:** Marjukka Helenius, Marjatta Hinkkala, Raili Ilola, Marja-Leena Jaakkola, Niina Junntila, Arja Kaartinen, Maija Kauppinen, Marjatta Keränen, Leena Kähkönen, Timo Kontio, Anita Lyyra, Ulla Moilanen-Pyhtinen, Pirjo Mykkänen, Riitta Mäkelä, Anneli Mäkinen, Kirsti Ojala, Kirsti Pohjonen, Pentti Repo, Tuulikki Ritvanen, Nuppu Rouhiainen, Ritva Rundgren, Maiju Silvasti, Soilikki Suoranta, Studio Smiletime, Marja-Riitta Tervahauta, Kristian Tervo, Terttu Välikangas.

**Toimitusneuvosto:** Kirsti Pohjonen, Helsinki; Maija Kauppinen, Hämeenlinna, Anita Lyyra, Jyväskylä, Tuulikki Ritvanen, Lahti; Riitta Mäkelä, Oulu; Tarja Kortekangas, Tornio ja Soilikki Suoranta, Vaasa.

**Julkaisija:** Suomalainen Naisliitto ry, Aurorankatu 17 A 11, 00100 Helsinki, 0440 699 277, naisliitto@kolumbus.fi

**Toimitus:** Maija Kauppinen, Arvi Kariston katu 15 as. 12, 13100 Hämeenlinna, 050 529 2473

**Graafinen suunnittelu:** Marja Kivelä • **Paino:** Multiprint, Vantaa 2015 • ISSN 0358-8203

**Suraava Minna ilmestyy kesäkuussa 2016.**



Sivu 4



Sivu 11



Sivu 31



Sivu 22

## puheenjohtajalta

**H**yvät Suomalaisen Naisliiton jäsenet ja Minna-lehden lukijat!

Puheenjohtajakauteni päättyy vuoden lopussa, joten on aika kiittää lukijoita ja kansatoimijoitani.

**K**ulun kahden vuoden aikana Naisliitossa on tapahtunut paljon.

Vuonna 2014 järjestettiin onnistunut Tekla Hultinin 150-vuotisseminaari, ja iloksemme Helsingin kaupunki nimesi Tekla Hultinille oman aukion. Naisten Ääni -verkkosivun tekninen suunnittelu aloitettiin niin ikään vuonna 2014, ja verkkojulkaisussa on jo 70 naisen tarina. Naisten Ääni on saanut ulkopuolista rahoitusta ensi vuodelle, joten verkkojulkaisun edistämiseksi voidaan nyt palkata työntekijä.

Naisten Ääni -hanke on upea esimerkki verkostoitumisesta. Hankkeessa on arvovaltainen asiantuntijaryhmä, osaava toimituskunta ja yhteistyökumppaneina jo 10 järjestöä. Naisten Ääni on päässyt mukaan myös Suomi 100 -ohjelmaan.

Lisäksi Naisliitossa on korjattu ja maalattu toimitilan ovet ja vuokra-asuntoja remontoitu.

**O**ulussa lokakuussa järjestetty Minna Canth -seminaarin aiheena oli Naisvoimaa verkostoissa. Kansanedustaja Tytti Tuppurainen kertoi eduskunnan naisverkoston yhteistyön tärkeydestä naisia koskevia asioita hoidettaessa. Pääsihteri Arja Sutela toi esiin naiset, jotka ovat olleet vahvoja vaikuttajia Nuorten Ystävät ry:n perustajina ja toimijoina tänäkin päivänä. KTT Anna-Maija



Lämsä kertoi tutkimustuloksista naisten johtajuuskoulutuksessa. FT Tiina Kinnunen nosti mielenkiintoisia tutkimuksia naisasianaisten verkostoista ja Aleksandra Gripenbergin kansainvälisyydestä.

**T**orniolaiset naisliittolaiset järjestivät heinäkuussa matkan Elämäntarinafestivaaleille Kärämäelle, minne me oululaisetkin pääsimme kyytiin. Seminaaripäivän aihe oli Tarinoita terveydestä. Vierailijoina olivat valokuvaaja Miina Savolainen, joka puhui voimaannuttavasta valokuvasta. ja kirjailija Terhi Rannela, jonka aiheena oli kirjan parantava vaikutus. Tilaisuuden juonsi kirjailija-luovan kirjoittamisen opettaja Taija Tuominen. Tarinaniskennän Suomen mestaruuskilpailuissa kilvoitteli torniolainen jäsenemme, mutta kilpailun voitti mies Pohjois-Karjalasta. Elämäntarinafestivaalit pidetään vuosittain Kärämäellä, suosittelen osallistumista ryhmille.

Kärämäen nähtävyytenä on kuuluisa paanukirkko, jonka rakentamisessa on käytetty ikivanhoja työtapoja.

**S**uuri haaveeni on ollut käydä runonlaulajien mailla Viennan Karjalassa.

Haave toteutui, kun osallistuin kesällä Kalevalaisten Naisten Liiton kulttuuripäiville Kuhmoon ja sieltä Juminkeko-yhdistyksen matkalle Kostamuksen kautta Vuokkiniemeen. Meidät yllätti paikallisten asukkaiden suomen kielen taito sekä laulun, soiton ja tanssin harrastus. Kolhoosinavettojen raunioita oli teiden varsilla, maaseudulla elettiin pienviljelyllä ja puutteellisissa oloissa. Kulttuuritiloja oli säilytetty osin suomalaisten tuella.

**O**ulun seudun NYTKIS järjesti Oulussa YK:n 70-vuotispäivänä naisjärjestöjen kanssa rauhanmarssin sotaa ja rasismia vastaan. Myös miehiä osallistui sadan hengen kulkueeseen. Marssin sanoma oli, että naisten on vastustettava sotaa enenevässä määrin, sillä miehet eivät tee helposti sodanvastaisia aloitteita. Rauhan puolestapuhujina olivat imami, luterilainen ja katolinen pappi, entinen kansanedustaja ja kaupunginvaltuuston edustaja. Rauhan puolesta on kamppailtava naisvoimalla!

**K**iitän kaikkia naisliittolaisia nyt päättyvästä, mielenkiintoisesta ja haastavasta luottamustehtävästä. Toivotan onnea uudelle Suomalaisen Naisliiton hallitukselle ja puheenjohtajalle.

Kirsti Ojala



# NAISTEN ÄÄNI alkaa kuulua

**Kirpeyttä, kokemusta, kuulautta, kypsyttä - tätä kaikkea naisen elämäkertaa sisältää.**

Suomalaisen Naisliiton suurhankkeen, Naisten Äänen, verkkosivuilla on jo lähes sata elämäkertaa, tarinaa. Ja määrä lisääntyy vauhdilla, sillä eri puolilla maata järjestetään kirjoituskursseja ja -iltoja, joissa kirjoittamisen ammattilaiset opastavat, miten elämätarina syntyy.

## Historioitsija innosti naisia kirjoittamaan tarinoitaan

Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston aloitteesta Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto järjesti kurssin naisten historian kirjoittamisesta syys-kevätkaudella 2014–15. Kurssilaisia oli parikymmentä, ja tekstiä syntyi lähes 15 osallistujalta.

Opettajana oli filosofian maisteri **Anna Nieminen**, historioitsija, joka on opiskellut Suomen ja Skandinavian historiaa sekä naistutkimusta. Hän on kirjoittanut ja toimittanut useita kirjoja ja lehtijuttuja, opettanut kymmenen vuotta ”ihmisille tilaa antaen”.

Opettajan ja kurssilaisten kanssa jaettiin hyvinkin kipeitä ja omakohtaisia asioita. Keskusteltiin paljon, ja osallistujat puhuivat myös kokemuksistaan. Myös naisen historiaa ja elämää sekä naisiin kohdistuvia odo-



Anna Nieminen kertoo kurssin olleen hänelle itselleenkin antoisa. – Kuva: Ritva Rundgren.

tuksia, velvollisuuksia ja kannustimia pohdittiin yhdessä.

Ihmisillä on arjessaan monenlaista tekemistä, että tällainen piiri helpottaa ajan löytymistä kirjoittamiselle ja tekstin valmistumista.

Kurssilla syntyi tekstejä, joista osa päättyi keväällä Naisten Ääni -verkkojulkaisun sivuille, mutta osa kirjoittajien ja heidän lähipiiriensä iloksi, tiedoksi ja virikkeeksi. Moni kurssilaisista suunnitteli jo tuolloin tekstin laittamista nettiin, mutta siirsi sen myöhemmäksi, koska halusi vielä muokata tekstiä. Jotkut taas halusivat tehdä nettiin uuden version, joka sopisi kaikkien luettavaksi.

Tarinoiden siirtämisestä nettiin kurssilaiset keskustelivat myös syksyn tapaamisessa. Osa heistä oli tuolloin jo lähettänyt oman tarinansa verkkoon, osa aikoi työstää sitä ja osalla oli

vielä kirjoitettavaa. Muisteluhan aukaisee uusia muistoja.

– Oma, merkittävä havaintoni oli, että omassa mielessä ja omassa suvussa eläneet mielikuvat ihmisistä ja tapahtumista eivät olekaan itsestään selviä, kun niitä käsittelee ulkopuolisten ihmisten kanssa, opettajana ollut Anna Nieminen kertoo ja jatkaa, että hän teki kurssilla aikajanan vuonna 1918 syntyneestä mummostaan, joka kuoli viime vuonna. – Huomasin, että läheisyydestä huolimatta tiedän hänen elämänvaiheistaan aika vähän.

Kaikki kurssilaiset aloittivat muistelonsa kokoamalla aikajanaan merkittäviä kohtia kirjoittamisen kohteen elämästä. Janalta on helppo valita, kirjoittako vain tietystä osasta hänen elämänsä vai koko elämäkerran.



## Anna äänesi kuuluu – kirjoita elämäntarinasi

oli otsikkona Hämeen Sanomien ja Kaupunkiuutisten tapahtumautisessa, jolla Suomalaisen Naisliiton Hämeenlinnan yhdistys houkutteli hämeenlinnalaisia osallistumaan iltaan, jossa puhutaan elämäkertakirjoittamisesta ja valtakunnallisesta Naisten Ääni -hankkeesta.

Kutsu kuultiin. Niinpä kun **Heli Eskolin**, yhdistyksen varapuheenjohtaja, avasi illan, Hämeenlinnan pääkirjaston musiikkisali pullisteli väenpaljoudelta. Peräti 69 naista ja miestä oli tullut kuulemaan, miten oma – tai läheisen – elämä puetaan tarinaksi.

Kysymykseen vastasivat kirjailija-kirjallisuuden vaikuttaja **Hilja Mörsäri**, kirjailija-luovankirjoittamisen opettaja **Taija Tuominen** ja luovan kirjoittamisen opettaja **Tuula Salin**, yhdistyksemme jäsen. Naisten ääni -verkkojulkaisua puolestaan esitteli yhdistyksen puheenjohtaja **Maija Kauppinen**.

Elämäkerran, tarinan, kirjoittaminen on Taija Tuomisen mukaan tärkeää, sillä se on prosessi, jonka aikana kirjoittaja tekee matkan itseensä. Oman historian tulkitseminen antaa myös omalle elämälle merkityksen.

Hämeenlinnan kirjaston musiikkisali täyttyi syyskuun alussa oman elämäntarinansa kirjoittamista suunnittelevista naisista ja miehistä.

Hämeenlinnan elämäkerta-tilaisuuden tähdet **Taija Tuominen (vas.)**, **Hilja Mörsäri** ja **Tuula Salin**. – Kuvat: **Maija Kauppinen**.



Epäroijälle lukuisia kirjoituskursseja ohjanneella Tajalla on oiva neuvo:

– Inspiraatiota ei kannata jäädä odottelemaan, eikä myöskään siirtää kirjoittamista. Henkisiä esteitä voi torjua kirjoittamalla päivässä yhden rakkaliuskan tai tuhat merkkiä.

Eikä elämäkerran tarvitse olla kirja, vaan se voi olla myös runo.

Hilja Mörsäri puolestaan muistutti, että kaikki elämäkerrat ovat jossain määrin seipittä.

– Muistelijä unohtaa ja kirjoittaa valikoiden, sillä kaikkea ei voi esimerkiksi häpeän vuoksi kirjoittaa.

Illan loppuksi Tuula Salin kertoi kirjoittamisen tuomasta ilosta ja siitä, että se on kirjoittajan ikiomaa aikaa.

– Kun otatte sen ajan ja ryhdytte kirjoittamaan, lähdette matkalle. Samalla annatte arvokkaan lahjan läheisillenne.

Ilta antoi Vanajaveden Opiston elämäkertakirjoituskurssille sellaisen potkun, että opisto perusti sille rinnakkaiskurssin. Nyt oman – tai äidin, isoäidin, tuttavien – tarinan kirjoittamista sormiharjoittelee 25 naista tämän syksyn ja ensi kevään. Tuula Salin – kurssin vetäjä – lupaa, että ensi keväänä, kun tarinat julkaistaan, niistä löytyy myös rosaa. •



# ÄITEE Naisten Äänen suojelijaksi

”Jaa, että mikä se sellainen Suomalainen Naisliitto on ja mikä Naisten Ääni -projekti?, kyselee Siiri Rantanen, kun pyydän häntä Naisten Äänen suojelijaksi. – Kyllähän se sopii olla suojelija, hän asian kuultuaan tuumaa.

Siiri on muuttanut omasta talostaan Sibeliustalon lähelle kerrostaloasuntoon, josta on lyhyt matka järvelle ja hiihtokeskukseen. Olohuoneen seinät on kuin tapetoitu palkintokaapein, tauluin ja kunniakirjoin. Pöydillä on patsaita, kulhoja ja muita palkintoesineitä, jotka on puhdistettava 2–3 vuoden välein. Niihin kaikkiin liittyy tarina, ja minä kuulen niistä monta.

## Hiihtointo lapsesta asti

Siirillä oli jo pienenä into hiihtämiseen. Hän muistaa opettajan kysyneen alakoulussa, mitä kenestäkin tulee isona, ja hän oli vastannut: ”Minä menen Lappiin hiihtämään!” Hän sai kuitenkin odotella suksien saamista saati kilpaladuille pääsyä. Sannikkäästi tyttö kuitenkin norkoili kilpapaikoilla, ja viimein järjestäjät ymmärsivät päästää tytön ladulle.

– Tiesin, että kunhan vuan lavulle piäsen, niin kaikki on hyvin. Voitin kilpailun voitelemattomilla suksilla, muistelee Siiri.

Kuntoa ja sisua oli kertynyt nuoresta asti kovaa työtä tehneelle, varhain äidistä orvoksi



Siiri Rantanen palkintojen täyttämässä kodissaan. Takana Pentti Rannan Siiristä maalaama kuva, isompi samanlainen on Ravintola Voitossa Stadionilla. – Kuva: Tuulikki Ritvanen.

jääneelle työlle. Maalaistalon tyttärenä Siiri päätti, ettei hän ota mieheksi maanviljelijää, koska silloin ei ehtisi eikä jaksaisi töiden jälkeen hiihtää. Onneksi löytyi Kalle, seppä, joka lupasi, että kun teet esikoispojalle kaverin, saat hiihtää niin paljon kuin haluat. Ja niin Siiri teki. Kahden pojan äitinä hän sai kilpasiskoiltaan lempinimen Äitee.

## Naishiihtäjät näyttivät Cortinassa

Naishiihtäjät olivat tuolloin lapsipuolen asemassa. Heidän oli vaikea saada kunnon välineitä puhumattakaan valmennuksesta. Monelle oli myös kauhistus, kun olympialaiset avautuivat naishiihtäjille vuonna 1952. Kuitenkin jo seuraavissa olympialaisissa Cortinassa Suomen naiset saivat viestikultaa, ja Siiri

ri hiihti ankkuriosuuden. Siitä alkoi menestystarina: kolme hopeaa MM-kilpailuissa, neljä pronssia MM- ja olympiakisoissa, 26 Suomen mestaruutta hiihtolajeissa, Suomen mestaruudet maastajuoksussa ja maantiapyöräilyssä ja Fin-

Siirin elämä on muutenkin aktiivista. Hän osallistuu Hiihtoveikkojen toimintaan, kuuntelee kiinnostuneena nuorten hiihtäjien kokemuksia ja ihmettelee, miten paljon nykyään treenataan.

– Nykyiset ladut ovat jyrk-



Juha Mieto (oik.) onnittelee 90-vuotiasta Äiteetä. – Kuva: Siiri Rantasen kuva-arkisto.

landia-hiihdon naisten sarjan voitto 1976 ja 1977... ja monta muuta voittoa.

Myös huomionosoituksia on tukuittain: vuoden naisurheilija neljä kertaa, jäsen Suomen urheilun kunniagalleriassa Hall of Famessa, Suomen ensimmäinen täysi urheilijaeläke 2015... Erikoisesti Siiri arvostaa Tarja Halosen myöntämää Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun suurta ansioristiä.

## Liikunta kuuluu päivään, urheilu elämään

Siiri kertoo käyvänsä lähes joka aamu tunnin lenkillä Pikkuveskulla tai hiihtokeskuksessa. – Pyörällä ajelen 5–6 kilometrin lenkkejä. Viime talvena kaaduon loivassa mäessä, ja tuli pieni selkärangan murtuma, mutta onneksi ei koko aikaa särje. Kunhan talvi tulee, suksille ilman muuta.

## Sisukkaan naisen elävä esikuva

Siirin koti on siisti, paljon viherkasveja ja pullantuoksua joteisessä.

Siiri kertoo tekevänsä edelleen kaiken itse: – Itse siivoan, leivon ja laitan ruoan. Naapureita ja tuttuja käy päivittäin. Joskus kahvitellaan, joskus syödään. Ne vaan sanoo, että kun Siiri on yksin niin me tullaan kylään. Tuossa on juuri tulossa kaalilaatikkoa. Tänäpä oli vieraana 2-vuotias lapsenlapsi. Vilkas kaveri. Keinussa piti käydä, eikä olisi millään malttanut lopettaa. Toinen 12-vuotias harrastaa monenlaista urheilua.

– Televisiosta on mukava seurata urheilua. Emmerdale pitää aina katsoa ja Tunteita ja tuoksua. Ne ovat niin sopivaan aikaan ja mukavia.

– Uutiset katson tietysti, ja olen sitä mieltä, että pakolaisia pitää ottaa. Salpausselän kisoja odotan, ja sainhan minä jo Lahdessa järjestettävien MM-kisojen ensimmäisen avaimenkin. joten sinne menen tietysti.

Näin varmaan käy, sillä Siirin on edelleen vaikea pysyä kauan aloillaan. Liikkeessä on oltava, ja se pitää vanhan virkeänä. Puhettakin tulee ihan piisalle asti: – Mahtavatko tutut vielä sitten käydä, kun minä en enää kuule enkä muista mitään? Se minua vähän huoleuttaa. •





Kaari Utrio kotonaan Somerolla.

TEKSTI: KIRSTI POHJONEN • KUVAT: TIMO KONTIO JA STUDIO SMILETIME

## Suomalaisnaisten asema parantunut 150 viime vuodessa ennennäkemättömästi

– Naisten aseman parantuminen ja naisten nousu täysivaltaisiksi kansalaisiksi on suurin yhteiskunnallinen muutos 150 viime vuoden ajalta.

Näin arvioi Kaari Utrio, Suomen tunnetuimpia ja luetuimpia kirjailijoita, historioitsija, naisten aseman ansioitunut tutkija ja Naisten Ääni -verkkojulkaisun suojelija.

Kaari Utrio korostaa, että historialliset kehityskulut ovat yleensä hyvin hitaita. Naisten tilanne koheni siinä suhteessa ”hirmuisen nopeasti”. 1860-luvulta lähtien naiset, varjoon jäänyt puolikas kansasta, vedettiin esiin ja saatiin koulutetuksi.

Suomalainen Naisliitto perustettiin 1906 kaksi viikkoa ensimmäisten eduskuntavaalien jälkeen. Kun äänioikeus oli saavutettu, seuraavalta lähes 110 vuoden jaksolta kirjailija nostaa merkittävimmäksi uudistukseksi vuoden 1930 avioliittolain.

– Se teki naisesta viimein täysivaltaisen kansalaisen. Nainen vapautui miehen holhouksesta.

Samaan sarjaan kuuluu myös muutamaa vuotta aiemmin hyväksytty laki, joka salli naisten työssäkäynnin ilman aviomiehen lupaa.

Vuoden 1930 lakimuutos oli naisasianaisille valtava edistysaskel. Naisliikkeen veteraaneista tuntui, että kaikki oli nyt tehty.

Tekemistä riitti silti seuraaviksikin vuosikymmeniksi. Nyt ollaan tilanteessa, jossa moni näkee taas merkkejä naisten aseman heikentymisestä.

Kaari Utrio ei ole tässä pessimisti. Tasa-arvotyössä otetaan kaksi askelta eteen ja sitten yksi askel taakse. Taka-iskuja tulee aina.

– Suunta on kuitenkin onnistuttu aina kääntämään parempaan päin, hän vakuuttaa.

### Lisääntymiskustannukset pitää jakaa kaikille

Kaari Utrio sanoo jo 20 vuotta vaatineensa, että lisääntymiskustannukset on jaettava kaikkien kesken, vähän samaan malliin kuin maksetaan Yle-vero. Nyt lapsensaannin kulut painavat vain naisvaltaisia aloja.

– Lasten saaminen on meidän kaikkien asia. Kansakunta kuolee ilman uusia sukupolvia, hän sanoo ja toivoo naisjärjestöjen ajavan tähän epäkohtaan ratkaisua entistä pontevammin.

Lisääntymiskustannusten jako on hyvä esimerkiksi asioista, joista muistuttaminen kuuluu erityisesti naisjärjestöille. Järjestöillä on siis yhä tilausta.

Kaari Utrio ei kuitenkaan vähättele vaikkapa rotareiden työtä. Hän epäilee silti, että tämä liike reagoisi esimerkiksi ”nuorten naisten järjestöomään hoikkouden ihanteeseen”.

– Kaupallisesti toimivat muotigurut voivat vaikuttaa jopa nuorten terveyteen, kirjailija perustelee asennemuutoksen tarvetta.

Feministiksi Kaari Utrio tunnustautuu epäröimättä. Hän valittaa kuitenkin, että feminismi on livennyt Minna Canthin käytännönläheisestä tasa-arvotyöstä korkeasti oppineiden akateemiseksi väittelyfoorumiksi.

Feminismi-sana kantaa Kaari Utrion mielestä taakkaa ajan mittaan kertyneistä ylimääräisistä merkityksistä. Feministitkin jakavat saman kohtalon. Nimittely ei heitä mairitele: kauheat ämmät, jotka eivät saa miestä tai ihmeellistä jargonia puhuvat teoreetikot.



Kaari Utrio julkaisi tänä syksynä 33. romaaninsa, Paperiprinssin.

### Katso ympärille ja näet: meillä asiat ovat hyvin

Kaari Utrio puhuu mielellään suhteellistamisesta. Hän on sanonut haluavansa historiallisten teostensa kautta herättää ihmisissä suhteellisuudentajua.

Tänä aikana sitä todella tarvittaisiin.

Toistuvan ja äänekkään valituksen keskellä kirjailija kehottaa meitä katsomaan ympärillemme. Omia oloja pitäisi verrata muiden maiden oloihin.

– Pohjoismaissa ja Suomessa asiat ovat tällä hetkellä aivan valtavan hyvin. Kuulumme maailman vauraimpiin ja vakaimpiin maihin.

Ihmisillä on Kaari Utrion mukaan valitettavan vähän tietoa historiasta. Siksi monia asioita pidetään itsestään selvinä, vaikka ne eivät sitä ole.

Omaa yhteiskuntaamme kirjailija pitää kaikkein tasa-arvoisimpana maana muuhun maailmaan verrattuna. Mones-

sa maassa vallitsee yhä jyrkkä luokkajako.

– Meillä ei ole ollut laajaa yläluokkaa, vaan kaikki ovat aloittaneet ikään kuin puhtaalta pöydältä. Samalla on koettu, että ollaan samassa veneessä. Tarpeeksi pienelle kansalle on ollut mahdollista ajatella, että veljeä ei jätetä, Kaari Utrio kuvaa.

### Historiasta ei opita mitään

Historiasta kirjailija kertoo kiinnostuneensa jo lapsena. Joka miehen maailmanhistoria oli kirja, jonka hän ensimmäiseksi luki.

– Minua on aina kiinnostanut ajatusmaailma, jossa haetaan vastausta siihen, miksi näin on tapahtunut, minkälaista on ollut ennen.

Kovin ruusuista kuvaa yleisestä historiantuntemuksesta Kaari Utriolla ei ole. Hänen

Jatkuu seuraavalla sivulla.



mukaan historiasta ei opita mitään eikä sen pitkiä kehityskulkuja ymmärretä. Historia ei toista itseään, mutta tietynlaiset mallit johtavat tietynlaiseen tulokseen.

Esimerkiksi hän ottaa arabikevään tapahtumat.

– Kun diktatuuri käy riittävän ahdistavaksi, kansa nousee sitä vastaan. Koska kansannousu ei ole kuitenkaan järjestäytyneet eikä sillä ole selviä johtajia, edessä on sekasorto. Se taas antaa jälleen tilaa diktatuurille, Kaari Utrio pelkistää. Todis-



Kirjailija Kaari Utrio on Naisen Ääni -verkkojulkaisun suojelija.

teeksi käyvät vaikkapa Libya ja Syyria.

Valtaosa ihmisistä ei hänen mukaansa välitä ajatella menneisyyttä eikä pohdi, mihin eri kehityssuunnat voivat johtaa. Näin on, vaikka historian opetus kouluissa on nykyään erinomaista ja vaikka osa oppineista kommentoi kehitystä ja varoittaa uhkista.

– Ihminen on semmoinen otus, ei hyvä eikä paha. •

## KAARI UTRIO LÄHTI MIELUUSTI Naisten Ääni -suojelijaksi

Suomalaisessa Naisliitossa on iloittu kovasti, että Kaari Utrio lupautui naisten pienelämäkertoja kokoavan Naisten Ääni -verkkojulkaisun toiseksi suojelijaksi. Toinen on hiihtäjälögenda Siiri Rantanen.

Kaari Utrio kertoo, että hänestä oli luonnollista lähteä mukaan tärkeään hankkeeseen, onhan hän omassa työssään kirjoittanut naishistoriaa ja laatinut satoja naisten elämäkertoja.

Millainen on hyvä elämäkerta, mitä neuvoja Naisten Ääni -kirjoittajille voisi antaa?

– Jos tilaa on vain vähän, on syytä mainita henkilötiedot, ura ja koulutus. Nekin kertovat jo kokeneelle tutkijalle, mistä oloista henkilö on lähtöisin.

– Mutta jos tilaa on, itseäni kiinnostaa työnteke, elämäntyö. On aiheellista seurata, mitä vauhtia ura etenee, käykö se kovin hitaasti. Naisten kohdalla on otettava huomioon perhe, kuinka paljon naisella on lapsia. Se on osa elämäntyöstä.

Niin ikään sosiaalinen puoli esiteltävän elämästä saisi olla mukana. Teollisuusjohtaja

johtaa yleensä vain yritystä, mutta rouva johtaa perheen elämää, vaikka olisi itsekkin uraputkessa. Kuka auttaa lapsia läksyjen luvussa tai lukee iltasadun; useimmiten lasten äiti.

Perheen korostamista ei Kaari Utrion mukaan ole aina pidetty tarpeellisena, toisin sanoen naisten osan nostaminen esiin ei ole kuulunut asiaan.

– Tuollaista mallia ei kannata seurata. Voi toki korostaa naiseutta, kun kerran on nainen ja vielä pärjännyt siinä osassa, hän sanoo.

Lisäksi Kaari Utrio toivoo elämäkertoihin tietoja naisten yhteiskunnallisesta toiminnasta, harrastuksista, vapaa-ajasta. Naiset kun ovat ”öllistytävän monikanavaisia”.

– Kaipaamme mainintoja siitä, mitä ihminen on halunnut tehdä jokapäiväisen toiminnan kopuolella. Onko hän suunnannut harrastuksensa politiikkaan, kulttuuriin vai yhdistystoimintaan?

## NAISVOIMAA VERKOSTOISSA

Oulun Lasaretin Yrjö-sali täyttyi lokakuussa naisenergiasta, kun lähes sata naista eri puolilta Suomea oli tullut syksyn Minna Canth -seminaariin. Kuulemaan asiantuntijanaisten kokemuksia verkostoitumisesta ja itse verkostoitumaan.

Seminaarin onnistumisen takasivat puheenjohtajat Kirsti Ojala (vas.) ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta.



Historian siipien havinaa Hsaattoi kuulla, kun Naisliiton Oulun osaston puheenjohtaja **Tiina Tervaskanto Mäentausta** avasi seminaarin ja kertoi seminaaripaikan, Lasaretin, historiaa. Jo saaren nimihistoria Rysänsaaresta Polttimo-, Maaherran- ja Lasaretsaareksi on vaikuttava puhumattakaan, että saarella ovat asuneet presidenttimme K.J. Ståhlberg ja Martti Ahtisaari ja Lasaretin ylihoitajattarena on ollut Naima Kurvinen, Naisliiton vahvoja naisia.

Nykyään saarella toimii hotelliravintola Lasaretin lisäksi kuntoutus-tutkimuslaitos Verve.

Tällaisessa ympäristössä on helppo viritellä verkkoja.

### Pohjoisen naisen verkostoissa voimaa

Kun FM **Tytti Tuppurainen**, oululainen naisasianainen ja poliitikko, 2000-luvun alussa valittiin Oulun demareiden naistiimin puheenjohtajaksi, edellinen puheenjohtaja Liisa Jaakonsaari kannusti häntä:



Tytti Tuppurainen kertoo olevansa naisasianainen ja pyrkivänsä työssään parantamaan naisten asemaa

”Tässä sinulla on hyvä verkosto toimia.”

Verkostot ovatkin kansanedustajana vuodesta 2011 toimineen naisen mielestä tärkeä yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja sosiaalisen kiinnittymisen väline. Hän on itse taitava verkostoituja: on tällä hetkellä Oulun kaupunginvaltuuston

jäsen, eduskunnan suuren valiokunnan 2. varapuheenjohtaja ja maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsen sekä Demarinaisten puheenjohtaja, jona on ollut muun muassa aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaja Vappu Taipale.

Tytti Tuppurainen on myös eduskunnan naisverkoston jä-

sen. Vuonna 1991 perustettu verkosto kokoaa naiskansanedustajat yli puoluerajojen keskustelemaan erityisesti naisia koskevista poliittisista kysymyksistä. Verkosto toimii naisten ja miesten tasa-arvon sekä naisten oikeuksien toteuttamiseksi sekä tuo naisnäkökulmaa lainvalmistelutyöhön. Se tekee yhteistyötä muiden maiden naiskansanedustajien kanssa.

Virallisten verkostojen ohella myös erilaiset epäviralliset verkostot ovat kansanedustajan mielestä tärkeitä, sillä ne voivat monin tavoin lisätä naisten hyvinvointia. Tytti kertookin muistelevansa lämmöllä ensimmäistä naisverkostoaan, joka auttoi häntä selviytymään arjesta, kun hän nuorena kahden pienen lapsen yksinhuoltajana yritti sovittaa yhteen kodin ja työn vaatimuksia.

### Verkoston voi myös itse panna alulle

1900-luvulla suomalainen nainen itsenäistyi ja sai täydet poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset oikeudet. Ilman rohkeiden, aktiivisten naisten yhteistyötä kehitys olisi voinut olla erilainen. Tällaisia naisia tarvitaan Tytti Tuppuraisen mukaan myös 2000-luvulla, sillä vielä on paljon tasa-arvotyötä tehtävänä.

– Esimerkiksi palkkatasa-arvo ei ole toteutunut eikä naisten osuus poliittisessa päätöksenteossa kasvanut – pikemminkin päinvastoin.

Usein myös ajatellaan, että naiset ovat miehiä huonompia verkostoitumaan. Se ei kansanedustajan mielestä pidä paikkaansa, vaikkakin naisilta vaaditaan määrätietoisuutta ja suunnitelmallisuutta ajankäytössä, sillä esimerkiksi kotityöt ja hoiva ovat yhä enimmäkseen naisten vastuulla.



*Naisjohtaja jää Anna-Maija Lämsän mukaan helposti ulos työelämän miehisistä verkostoista*

Tytti Tuppurainen rohkaisee naisia aktiivisuuteen: – Ei pidä jäädä odottelemaan, osuisiko kohdalle sopiva verkosto, vaan sellaista voi ryhtyä rakentamaan itse. Toimiva verkosto ei ole seisova juna, vaan se on dynaaminen ja jatkuvasti toimiva. Vain näin se voi vastata muuttuvan maailman haasteisiin.

Esitelmänsä lopuksi Tytti Tuppurainen toteaa, että hänen seminaariaiheensa Pohjoisen naisen ääni verkostoissa sisältää monta vahvaa sanaa, ja siteeraa pohjoissuomalaista kirjailijaa Pauliina Rauhalaa, joka teoksessaan Taivaslaulu kirjoittaa: Nainen on niin itsenäinen sana, että sitä kartetaan; puhutaan äidistä, vaimosta ja tyttärestä. Kun sanotaan nainen, siinä on voimaa.

Simone de Beauvoirin sanoin: naiseksi ei synnytä, siksi tullaan. Kun naiset yhdistävät voimansa, naisen ääni kuuluu.

### Hyötyä ja ystävyyttä naisjohtajaverkostoissa

Naisilla on yhä miehiä huonommat mahdollisuudet Jyväskylän yliopiston kauppa- ja korkeakoulun henkilöstöjohtamisen professori

Anna-Maija Lämsän mukaan edetä johtaviin aseisiin ja päätöksentekijöiksi talouselämässä. Yritysten ylimmistä johtajista naisia on edelleen vain neljännes. Naiset ryhtyvät myös miehiä harvemmin yrittäjiksi.

Johtamista tutkivista professoreistakin vain neljäsosa on naisia.

Yksi heistä on Anna-Maija Lämsä, joka on selvittänyt johtamisuria ja johtajuutta sukupuolen näkökulmasta.

Naisten johtajuutta ja yrittäjyyttä hän kertoo edistettävän nyt monipuolisesti koulutuksen keinoin. Minna Canth -seminaarissa hän esitteli kokemuksia naisille suunnatusta hankkeesta, jossa ennen yhtä koulutusjaksoa tutkittiin, miten osallistujat asennoituvat vain naisille tarkoitettuun ohjelmaan. Samalla selvitettiin, miten koulutukseen osallistuvien naisten johtajuus kehittyi. Tutkittavia oli 20.

– Lähes puolet osallistujista suhtautui aluksi epäillen tai ristiriitaisesti vain naisille osoitettuun koulutukseen, Anna-Maija Lämsä kertoo. Enemmistö oli kuitenkin ”valtavasti innostunut” hankkeesta.



*Tiina Kinnunen muistuttaa, että sotakokemukset ovat usein universaaleja ja muistot sitoutuvat monien eri maiden paikkoihin.*

Epäilijöitä askarrutti naisille tarkoitettujen ohjelmien merkitys. Naisten johtajuutta pidetään vähäarvoisempina kuin miesten. Koulutuksen myötä vastahanka lientyi. Asenteet vain naisille järjestettyyn koulutukseen muuttuivat myönteisemmiksi.

– Tiedon lisääntyminen naisten asemasta johtajuudessa vaikutti. Jo tilastotiedot muuttivat näkemyksiä.

### Kova ja pehmeä osaaminen vahvistuivat

Koulutus kehittää Anna-Maija Lämsän mukaan merkittävästi naisten identiteettiä johtajina ja vahvasti johtamistaitoja. Moni osallistuja kuvasi kurssia ”äärettömän tärkeäksi kokemukseksi”.

– Naisille tuli lisää kovaa, strategista osaamista, ja myös pehmeitä keinoja opittiin. Kaupallista koulutusta vailla olevat ilakoivat, kun oppivat alan kieltä, vaikkapa mitä on myyntikate.

Naisten osaamisen tavoitteita oli koulutuksessa myös hillittävä. Alussa vastaajat arvioivat tarvitsevansa kovaa, maskuli-

nista johtamis- ja liiketoimintaosaamista.

– He eivät mieltäneet, että heillä oli jo taitoja, mutta voimavaroja piti vahvistaa, Anna-Maija Lämsä muistuttaa. Hän arvelee, että naiset suhtautuivat turhan vaatimattomasti omiin kykyihinsä.

Naisryhmän avoin ilmapiiri sai kurssilaisilta kehuja. Mukaan oli otettu naisia eri aloilta ja sellaisilta aloilta, että kilpailuasettelmia ei syntynyt.

– Tutkimuksessa selvisi, että naisille suunnattu johtamiskoulutus tarjoaa areenan vaihtaa vapaasti ja rehellisesti naisjohtajuuteen liittyviä näkemyksiä ja tunteita. Toisten esimerkeistä oppii. Syntyi myös vapaa ilmapiiri sosiaalisen tuen saamiseen ja antamiseen.

Naisjohtaja jää puhujan mukaan helposti ulos työelämän miehisistä verkostoista ja joutuu kohtaamaan ongelmiaan usein yksin. Verkostojen kasvattaminen on siis olennaista, ne lisäävät voimavaroja ja pärjäämistä.

– Parhaimmillaan naisjohtajien keskinäinen sosiaalinen tuki antaa tunteen siitä, että ongelmia ei tarvitse kohdata yksin, vaan aina löytyy joku, joka tahtoo olla läsnä, Anna-Maija Lämsä tiivistää.

sin, vaan aina löytyy joku, joka tahtoo olla läsnä, Anna-Maija Lämsä tiivistää.

### Nykykäsitys suomalaisuudesta huolestuttaa

– Millaisia runoja Syyrian lapset kirjoittavat vuosikymmenten kuluessa?, kysyi Oulun yliopiston Suomen ja Pohjois-Euroopan historian professori **Tiina Kinnunen** vedet silmissä istuvalla seminaariyleisöltä. Olimme juuri kuulleet oululaisen Eeva-Kaarina Sarastamon koskettavan runon hänen sotalapsivuosiensa Ruotsissa.

Tiina Kinnunen sanoi runon konkreettisesti johdattavan historian tutkimuksen nykyisyyteen:

– Nyt tutkitaan uudenlaisia sotahistoriaa, siviiliväestön, naisten ja miesten, muistoja ja kokemuksia. Eikä näin tehdä Tiina Kinnusen mukaan vain sotahistoriassa, vaan yleisemminkin historian tutkimuksessa.

– Etsitään ilmiöiden, toiminnan ja henkilöiden kansainvälisiä ulottuvuuksia. Maapalloistuminen menneisyydessä on nykyteema. Yksilöllinen ja yleinen, paikallinen ja kansainvälinen eivät sulje toisiaan. Kansallinen ja kansainvälinen kytkeytyvät toisiinsa.

Julkisuudessa nykyisin toistuva käsitys suomalaisuudesta, isänmaallisuudesta, huolestuttaa tutkijaa.

– Kansalliset arvot ovat ristiriidassa ylirajallisuuden kanssa. Suomalaisuus ei kuitenkaan ole mikään staattinen, ikaikainen käsite. Ruotsalainen naisten oikeuksien ajaja Ellen Key (1849–1926) teki jaon positiiviseen ja negatiiviseen isänmaallisuuteen. Positiivinen isänmaallisuus on maailmaan avointa.

*Jatkuu seuraavalla sivulla.*



## Kansainvälisyys parasta isänmaallisuutta

Tutkijana Tiina Kinnusta kiinnostaa suomalaisten naisliikkeiden historian kansainvälisyys. Naisliikkeet ovat vakiinnuttaneet paikkansa historian tutkimuksen kentässä.

Esimerkkinä suomalaisesta kansainvälisestä naisasia-liikkeen toimijasta hän kertoo Aleksandra Gripenbergistä (1857 Kurkijoki – 1913 Helsinki), aatellisesta vapaaherrattaresta, fennomaanista, Suomen Naisyhdistyksen (1884) perustajajäsenestä ja puheenjohtajasta, kirjailijasta, Koti ja Yhteiskunta-lehden päätoimittajasta, ensimmäisistä kansanedustajistamme.

”Parasta isänmaallisuutta on kansainvälisyys”, Alexandra Gripenberg on siteerannut Lady Aberdeenia, International Council of Women (ICW) -järjestön puheenjohtajaa. ICW on 1888 Washingtonissa perustettu kansainvälinen verkosto, joka koostuu kansallisista jäsenjärjestöistä ja etsii eri maiden naisjärjestöjä yhdistäviä tekijöitä sekä naisten asiaa edistäviä yhteistyömuotoja. ICW:n varhaisissa kokouksissa kansalliset edustajat esiintyivät kansallispuvuissaan. Myös tällä tavoin Suomea vietiin kansakunnaksi kansakuntien joukkoon.

## Ideat ja argumentit matkustivat

Aleksandra Gripenberg oli toimelia luennoitsija, kirjoittaja, joka liikkui hyvin kansainvälisesti. Hän muun muassa organisoi ICW:n kansallisten järjestöjen perustamisen Euroopan maihin. Kielitaitoisena hän osallistui Suomen Naisyhdistyksen edustajana useisiin naisten kansainvälisiin kokouksiin, muun muassa Washingtonissa 1888 ja Berliinissä 1904.



*Illanvieton kruunasi Puistolan tädit, joiden laulut aktivoivat osallistujien tanssijalat.*



*Sota-ajan naisista vastuunkantajina kertovat Oulun Terttu Välikangas (vas.) ja Eeva-Kaarina Sarastamo.*

kuin ICW:n vuosisadanvaihteen toimintaa – voi nykyperspektiivistä kritisoida jyrkästä luokitelusta. Hän ei esimerkiksi hahmottanut työläisnaisille mitään roolia naisliikkeessä; työläisnaisten internationalismi oli hänen mielestään väärää internationalismia. Myös uskonnoilla oli asteikkonsa, korkeimmalla protestanttinen usko. Länsimainen kristillisuus ei välttämättä toimi enää nykyglobaalina perusravon.

Mutta paljon voidaan Tiina Kinnusen mukaan Gripenbergiltä oppiakin: – Yhteistyötä yli kansallisten rajojen ja kansainvälisyyttä rajojemme sisällä. •

Aleksandra Gripenbergille kansainvälinen toiminta oli myös kansainvälistä sisaruutta, henkilökohtainen sisarverkosto.

Tiina Kinnunen korostaa, että Aleksandra Gripenberg oli aikansa ja säätyensä nainen. Siksi hänen autoritäärisiksikin sanottua toimintaansa – samoin



*Lasaretin Yrjö-Sali täyttyi lokakuun ensimmäisenä lauantaina verkostoituvista naisista.*

## JULKILAUSUMA

### Itsenäisen Suomen tarinaan kuuluvat myös naiset

Juhlimme vuonna 2017 satavuotiasta itsenäistä Suomea. Samana vuonna on 110 vuotta maailman ensimmäisistä naiskansanedustajista; nämä 19 aloittivat työssä Suomen valtiopäivillä vuonna 1907. Naiskansanedustajat tekivät aloitteita, jotka edistivät naimisissa olevan naisen riippumattomuutta, paransivat avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeuksia ja puuttuivat myös siveellisyyteen kieltämällä esimerkiksi prostituution. He vaativat myös äitiyshuoltoa, lastentarhoja ja julkisia kirjastoja. Eli asioita, jotka ovat nykyisen hyvinvointivaltiomme perusta.

Suomalaiset naiset ja heidän tyttärensä olivat sota-aikana kotirintaman sankareita

ja sitä seuranneen jälleenrakennusvaiheen aikana arjen ahertajia.

Suomalainen Naisliitto vaatii, että juhliessamme itsenäisyyttä vuonna 2017 muistamme itsenäisyyden alkutaipaleen, sota-vuosien kotirintaman, jälleenrakennusvaiheen ja rauhan ajan usein näkymättömyyttä ja sitkeää työtä tehneet naiset. He ovat kukin omalla tavallaan luoneet Suomen historiaa. Siksi Naisliitto on aloittanut Naisten Ääni -hankkeen, verkkojulkaisun, jonne jokainen nainen voi kirjoittaa pienoiselämäkerran itsenäisyyden aikana toimineesta naisesta. Naisemme ovat sen ansainneet.



## Nuorten Ystävät toimivat huomista varten

**Kun Nuorten Ystävät perustettiin Ouluun vuonna 1907, sen päämääränä oli ohjata kunnan poluille nuoret, joiden siveellinen kasvatus oli laiminlyöty. Nyt, yli sata vuotta myöhemmin Nuorten Ystävät paikkaa edelleen repaleisen nuoren elämää ohjaten häntä opintojen ja työn pariin.**

Nuorten Ystävät perustettiin vuonna 1907 Oulussa lasten suojelemiseksi. Yhdistyksen kahdeksasta johtokunnan jäsenestä peräti viisi oli naisia. Lydia Hällfors oli heistä merkittävin. Hän oli opettanut Helsingin Suomalaisessa tyttökoulussa ja toimi Oulun rouvasväenyhdistyksessä. Muut johtokunnan naisjäsenet olivat Oulun Diakonissalaitoksen johtajatar Elin Smarin ja Oulun diakoniatyössä vaikuttanut sairaanhoitaja Sally Heikel, NNKY:n Oulun yhdistyksen perustajia, opettaja ja seurakuntasisar Alfhild Hollmerus, ja opettaja Miila Wahlgren. Heillä kaikilla oli huoli lapsista ja nuorisosta eli koko kansakunnan tulevaisuudesta.

### Katupoikien ja -tyttöjen kaitsettiin

Nuorten Ystävien päämääränä oli turmeltumisen vaarassa olevien nuorten saaminen kasvattavan vaikutuksen alaiseksi. Ensimmäinen työntekijä oli katalasten kaitsejaksi palkattu diakoni Fabian Hintikainen. Hänen tehtävänsä oli toimia ”niiden lasten keskuudessa, joiden siveellinen kasvatus oli tullut laiminlyödyksi”. Näitä olivat katupojat, jotka ohjattiin puusepän, suutarin ja räätälin oppiin..

Yhdistys perusti Nuottasaaren Orikariin kesällä 1911 perhepuutarhan – ensimmäisen

Suomessa – jossa vähävaraiset perheet viljelivät kasveja omaan tarpeeseen. Se lakkautettiin kymmenen vuotta myöhemmin, sillä kukoistukseen oli jo noussut Kaupunginojan varten perustettu Castrenin puutarhasiirtola.

### Käsityöiltoja köyhille tytöille

Yhdistyksen alkuvaiheen työ painottui poikiin, mutta jo keväällä 1912 alkoi myös tyttötyö, jolloin opettaja Alfhild Hollmerus aloitti Oulun Diakonissalaitoksen sisarten kanssa tyttöjen käsityöillat. Illat saavuttivat heti suuren suosion. Koska iltaan voitiin ottaa 80 7–14 -vuotiasta tyttöä – ja hylkkeitä oli enemmän – mukaan pääsivät kaikkein köyhimmät. Sisaret alkoivat järjestää ompeluiltoja myös äideille. Niissä korjattiin vanhoja vaatteita, mutta ommeltiin uusiakin asusteita yhdistyksen hankkimista kankaista. Illoissa kerrottiin tarinoita, luettiin satuja ja laulettiin. Välillä juotiin teetä

Hyvin alkanut tyttötyö keskeytettiin varojen puutteessa vuonna 1917.

### Edelläkävijä lastentarhatyössä

1920-luvun alussa Nuorten Ystävät otti tehtäväkseen myös lastentarhan pidon. Sen oli Ou-

luun perustanut vuonna 1903 Hanna Frankenhaeuseur (os. Åström), Helsingissä ja Berliinissä lastentarhanopettajaksi opiskellut nainen. Tarha tuki Pestalozzin ja Fröbelin oppien mukaisesti teollisuustyöväen alle kouluikäisten lasten kasvattamista, jossa korostui leikki ja askartelu. Hanna Åström halusi naimisiin mentyään luovuttaa lastentarhan Oulun kaupungille, mutta kaupunki epäröi. Nuorten Ystävät lupautui ylläpitämään Ainolan tarhaa, kunnes kunta oivaltaa kunnallisten lastentarhain tarpeellisuuden.

Maaliskuussa 1921 perustettiin Tuiran alueelle seimi ja lastentarha ja kolme vuotta myöhemmin Heinäpäivästä päiväkotia. Taloudellista tukea saatiin kaupungilta, valtiolta sekä yksityisiltä liikkeiltä ja henkilöiltä.

Heinätorin lastentarhasta **Arja Sutelalla**, Nuorten Ystävät ry:n pääsihteerillä, on henkilökohtaisia muistoja 1960-luvun alusta, jolloin hän oli kuusivuotiaana siellä puolipäivähoidossa: ”Muistan puutalolle ominaisen tuoksun, ison ulkoilupihan, säälän, jossa oli kokopäiväisten lasten sänkyrivistöt. Muistan laululeikin kissasta, jonka häntä viuhtoi ”Jaappanissa” saakka. Ikävä kyllä muistan myös myös lauantaiammut, jotka aloitettiin laulamalla Pyhäamun rauha.



*Nuorten Ystävien pääsihteerä Arja Sutela kertoi Oulun Minna Canth -seminaarissa yhdistyksensä satavuotisesta taipaleesta.*

Ruoaksi tarjottiin rosollia, joka on minulle edelleenkin kamotus. Enkä tänäkään päivänä koske punajuureen, en kylmään keitettyyn perunaan enkä suolakurkkuun.

Koska tuolloin eli käsitys, että kaupungeissa kasvava nuorisoterveys tarvitsee terveenä pysyäkseen maaseutua, yhdistyksen lastentarhanopettajat aloittivat 1926 kesäsiirtolatoiminnan tarhojen lapsille. Ensimmäinen kesäsiirtola oli Kempeleen Ollikkalassa, jonne valittiin kaikkein heikoimmat eli vähäverisimmät lapset.

Nuorten Ystävät on ollut edelläkävijä kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Äitien iltojen ja kotikäyntien kautta opettajat saivat läheisen yhteyden lasten vanhempiin. Paitsi äideille, iltoja pidettiin myös isille.

### Lastentarhatyö laajenee, supistuu ja loppuu

Ainolan ja Tuiran lastentarhat luovutettiin sodan aikana reserviläisten käyttöön, ja Ainolassa oli myös Ruotsiin lähtevien sotilasten kokoontumispaikka. Opettajat hoitivat sairaita, huolsivat evakkoja ja muonittivat sotilaita.

Vuonna 1945 Ainolan lastentarha muutti uusiin tiloihin Rautatienkadulle. Nuorten Ystävät perusti tarhan edellisten lisäksi Karjasillalle, Hintaperälle, Parkkisenkankaalle, Nuottalaan ja Åströmin Nahkatehtaalalle Kasarmintielle. Niinpä 1950-luvulla yhdistyksellä oli Oulussa seitsemän lastentarhaa tai -seimeä, joissa 500 lasta.

Kun 1950-luvun lopulla Ouluun perustettiin 16 kunnallista ja muutama yksityinen päiväkotia, Nuorten Ystävien merkitys lastentarhatoiminnassa väheni ja loppui tyystin vuonna

1977. Neljä vuotta aikaisemmin oli tullut voimaan laki lasten päivähoitosta. Sen mukaan lasten päivähoitojärjestäminen kuuluu yhteiskunnalle. Nuorten Ystävät oli tehnyt päiväkotityötä yhtäjaksoisesti 75 vuotta.

### Pohjolakodissa sekä tyttöjä että poikia

1960-luvulla havaittiin, ettei Oulussa eikä koko Pohjois-Suomessa ollut tytöille sijaishuoltopaikkoja. Puute korjautui vuonna 1969, jolloin Nuorten Ystävät perusti Oulun Valkonauhan kanssa Raksilaan tyttöjen Väliporras-nimisen, seitsemänpaikkaisen nuorisokodin. Perhekotiin sijoitettiin huostaan otettuja 14–18 -vuotiaita tyttöjä, joilla oli koti- ja koulunkäyntiongelmia, rikoksia, irtolaisuutta ja alkoholin käyttöä. Ensimmäisenä vuonna kodissa oli 14 tyttöä.

*Jatkaa seuraavalla sivulla.*



Väliortaan tarkoitus oli välttää laitostamisuutta ja kasvattaa tyttöjen omaa vastuuntuntoa. Heillä oli tietty päiväohjelma ja useimmilla työharjoittelua. Tytöt osallistuivat järjestysääntöjen luomiseen, ja sääntörikkomuksia käsiteltiin yhteisissä kokouksissa.

Kun Suomessa siirryttiin peruskoulujärjestelmään, yhteiskasvatus tuli myös koulukoteihin. Pohjolan Poikkakodin hajauttaessa toimintansa perhekoteihin ja pieniin erityisyksiköihin tarjoutui luonteva mahdollisuus rikkoa sukupuolirajoja. Uudistuksessa edettiin maltillisesti, ja pian huomattiin, että käsi kädessä kävelevä seurusteleva pari oli koulukodissakin mukava näky ja että poikien kulmikas käyttäytyminen hioutui. Koulukodin nimi muutettiin virallisesti Pohjolakodiksi tammikuussa 1984.

Myös Väliortaan ovet avattiin pojille ja pienemmille lapsille. Väliortasta tuli erityislastenkoti, joka teki kotikäyntejä ja perhekuntoutusta. Uudemman talouskriisin tuloksena sen toiminta lopetettiin. Tiloissa toimii nyt Klubitalo Pönnkä, joka ohjaa osatyökykyisten työtä ja opintoja.

## Sijoitetut nuoret ovat tavallisia nuoria

Nykyään Muhoksella olevan Pohjolakodin asukkaista noin neljännes on tyttöjä. Tutkimuksen mukaan heistä tulee muita ikäisiään nuorempina äitejä, heillä on enemmän raskaudenkeskeytyksiä, enneaikaisia synnytyksiä ja että he tupakoivat enemmän.

Näiden tutkimusten ongelmana on Arja Sutelan mukaan se, ettei niissä oteta huomioon elämää ennen koulukotisijoitusta.

– Vuoden, parin sijoitus koulukotiin voi harvoin paikata kaikkea sitä repaleisuutta, mikä näiden tyttöjen elämässä on ollut ensimmäisen 15 vuoden aikana. Heiltä on puuttunut turvallinen lapsuus, heistä useimmat ovat kokeneet vanhempien liiallista päihteidenkäyttöä, väkivaltaa ja ehkä hyväksikäyttöäkin. Heitä on alistettu ja kiusattu, oltu heitä kohtaan välipitämättömiä ja väkivaltaisia. He ovat jääneet vaille huolenpitoa – tai sitä on annettu liikaa.

Kuitenkin heistä tulee Arja Sutelan mukaan tavallisia nuoria. Koulukodin jälkeen kukaan ei tipahda tyhjän päälle. •

Nuorten Ystävät on yli sata vuotta vanha oululainen sosiaali- ja terveysalan asiantuntija- ja vaikuttajajärjestö. Työntekijöitä on noin 600, ja he toimivat lasten ja nuorten, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien, vammaisten ja heidän perheidensä hyvaaksi.

Arja Sutela muisteli esitelmässään laululeikkiä kisasasta, jonka häntä viuhkoi Jaappanissa. Ihan Jaappaniin saakka ei häntä ulottunut, kuten Felix Körölingin laulusta Oli kerran (Toiveiden laulukirja 9) näkyy:

*Ol' vanha häijy ruma peikko aikoinaan.  
Se saapui maahan tähän ilmalaivallaan.  
Ja säärin pitkin loikki se Päijäntehen poikki  
ja parin askelin se ehti Lappihin.*

*Sen vanhan peikon kanssa saapui eukkokin.  
Sen nenä oli suur kuin torni Baabelin.  
Ja ruoka hälle maittoi, hän kakun kauniin laittoi,  
se kakku oli suur kuin koko Suomi juur.*

*Sen vanhan peikon luona oli kissakin,  
se kissa oli suur kuin järvi Inarin.  
Sen häntä huiski tuolla jo Aavasaksan puolla,  
ja kun se naukui se kuului Japaniin.*

*Tämä peikkosatu niin nyt ompi lyhyt vaan,  
kun peikot pois jo lähti ilmalaivallaan.  
Nyt maa on heistä vapaa, he kiertää Pohjois-  
napaa. He sieltä tänne vaan ei palaa milloinkaan.*



**DETO-RAKENNUS OY**

Haaveissa uusi koti tai vanha kaipaisi remonttia? Vesivahinko tai tulipalo?

Meiltä saat myös kattosaneeraukset ja kylpyhuoneremontit.

Kysy tarjousta!

**Manu Nieminen**  
Toimitusjohtaja, Ri  
Deto-Rakennus Oy  
Gsm 040 5790 729  
asiakaspalvelu@deto.fi  
www.deto.fi

**LUOTETTAVA KUMPPANI**

# Naisyhdistys Saskiat pyörittää taidegalleriaa talkoovoimin

**Galleria Saskia on olen-  
nainen osa Tampereen  
taide-elämää. Tänä vuon-  
na se täytti 45 vuotta.**

Vajaa puoli vuosisataa ei ole sinänsä mikään saavutus. Tampereen Saskioiden taidegalleriaa voi kuitenkin perustellusti kuvata ainutlaatuiseksi. Sen toimintaa on pyöritetty kaikki vuodet täysin yhdistyksen oman väen voimin, talkoilla, ilman palkattua henkilökuntaa.

Noina vuosina galleria on kasvanut kooltaan ja merkitykseltään.

Lisää hohtoa pitkä yhtäjaksoinen gallerianpito saa, kun sitä peilaa viime vuosien kehitykseen Tampereella. Kuvataiteiden näyttelytila on tuntuvasti supistunut, eikä museoiden rakentamissuunnitelmistakaan ole saatu päätöksiä aikaan.

## Nimi Rembrandtin vaimolta

Gallerian perusti Tampereen taiteilijaseuran tukijärjestönä 1954 aloittanut naisyhdistys Tampereen Saskiat. Matkan varrella yhdistys itsenäistyi, kun naisten asiantuntemus ja itseluottamus kasvoivat.

Ensimmäinen Saskia-yhdistys oli perustettu Helsingissä, ja toinen perustettiin Tampereelle. Kaikkiaan yhdistyksiä on nyt kahdeksan eri puolilla maata.

Nimi juontuu hollantilaisen taidemaalarin Rembrandtin vaimosta Saskiasta.

Saskioiden toiminta alkoi, kun taiteilija Ben Renvall sairastui vakavasti. Tarvittava lääke piti tilata ulkomailta ja oli kallis. Taiteilijoiden vaimot panivat pystyyn keräyksen, Ren-



*Tampereen Saskioiden puheenjohtaja Sirpa Joenniemi (vas.) ja sihteeri Maiju Silvasti valmistelevat pian alkavaa johtokunnan kokousta Gallerian toimistossa. Seiniä täyttävät yhdistyksen oman kokoelman työt. Ikkunasta näkyy Aleksanterin kirkon puisto.*

vall sai lääkkeen ja parani. Auttajat huomasivat yhdistyksen tarpeen. Perinteen mukaisesti nykysaskiatkin pyrkivät monin eri tavoin tukemaan kuvataiteilijoita.

## Gallerianpitoon ei ensin uskottu

Tampereella 1970 ei naisten galleriahankkeeseen isommin uskottu. Nimekkäät kriitikot ennakoivat, että naisten vetämä yritys ei pitkälle potki. Yritys oli heidän mielestään liian vaativa naisille. Gallerian pidon elinajaksi ennakoitiin 2–3 vuotta.

Sitkeästi Saskiat ovat kuitenkin edenneet. Tilat kuvataiteen esittämiseen ovat löytyneet keskustasta ja usein vanhoista jugend-taloista. Nyt galleria toimii Hiekan museon talossa Pirkankadulla Aleksanterin kirkon vieressä. Näyttelytilaa on noin 200 neliötä ja näyttelyhuoneita kolme.

Saskiat ovat jakaneet jäsenistön kuuteen ryhmään, jotka vuorollaan hoitavat näyttelyiden järjestelyt. Jäsenistö vastaa myös valvonnasta. Galleria on avoinna kevät, syksyt ja talvet,

koko viikon, kuusi tuntia päivässä. Kesällä ja jouluna pidetään tauko.

## Korkeatasoista taidetta Suomesta ja ulkomailtakin

Galleria Saskiassa on esittänyt satoja taiteilijoita ja käynyt kymmeniätuhansia katsojia. Alkuaikojen periaatteistakin on vuosien mittaan pystytty pitämään kiinni. Galleriaan on pyritty saamaan korkeatasoista taidetta Pirkanmaalta, Suomesta ja väliin ulkomailtakin. Nuorille taiteilijoille on myös tahdottu antaa mahdollisuus esittäytyä.

Galleria ei peri myydyistä töistä provisiota, mikä auttaa taiteilijoita. Galleriavuokrakin on kohtuullinen. Ilman Tampereen kaupungin tukea tämä kaikki ei olisi kuitenkaan mahdollista.

Gallerianpito on nyt Saskioiden toiminnan peruskivi. Sen työ kuvataiteiden hyväksi vaatii lähes kaikkien jäsenten panosta, mikä osaltaan sitoo väkeä yhteen. Yhteishenkeä ovat vuosien varrella kasvattaneet myös matkat ja erilaiset juhlat.



## Ullat näkyvät ja vaikuttavat taiteellaan

**Suomalaisen Naisliiton tämän vuoden teema Naisvoimaa yhteiskuntaan – näy ja vaikuta oli viime kesänä keskeisenä aiheena kahdella Oulun seudun taiteilijalla, Ulla Moilanen-Pyhtisellä ja Ulla-Maija Välikankaalla.**

Hiipumassa ollut Suomalaisen Naisliiton Oulun osasto herätettiin 1980-luvulla kymmenen taiteilijan voimin. Siitä alkaen on osastossa ollut joukko taiteilijoita: kuvataiteilijoita, valokuvaajia, lausujia, runon ja proosan kirjoittajia, joihin ja joiden töihin naisliittolaiset ja Minnan lukijat ovat vuosien varrella tutustuneet.

### Muotokuvia suvusta ja ystäväistä

Tuorein tuttavuus on Oulun Minna Canth -seminaarissa kuvataiteilija Ulla Moilanen-Pyhtinen, jonka voimakkaat, kirkkain värein toteutetut öljymaalaukset toivat iloa Lasarettin Yrjö-saliin. Kesällä hänen näyttelynsä Väreistä valööreihin oli Oulun Neliö-Galleriasa., joka on Pohjois-Suomen vanhimpia yksityisgallerioita. Sen omistaja Tuulikki Mäki ansaitsee kaupungin ja kaupunkilaisten kiitokset siitä, että tarjoaa kaupunkilaisille taidetta keskellä Oulua. Näyttelyihin on aina vapaa pääsy.

Oulussa asuva Ulla Moilanen-Pyhtinen on koulutukseltaan sairaanhoitaja ja kasvatustieteiden maisteri, mutta luopui työstä parikymmentä vuotta sitten ja alkoi kymmenen vuot-



*Ulla Moilanen-Pyhtisen näyttely Valosta valööreihin oli kesällä Oulun Neliö-Galleriassa. Taustalla Kuolleet lehdet ja Ranta. Öljy. 2015.*

ta sitten opiskella maalausta. Nyt käsi totteli toisin kuin Ullan ollessa nelivuotias:

– Halusin maalata muotokuvat kaapin päällä olevista kolmesta nukesta. Käsi ei tuolloin totellut mitä silmät näkivät, joten suutuin ja revin piirustukseni. Kypsällä iällä muotokuvista on tullut jo näköisiä.

Öljyväri on hänen ilmaisukeinonsa, maisemat ja muotokuvat hänen mieluisimmat aiheensa. Innoituksensa Ulla löytää lähiympäristöstä, omista luontokokemuksista ja läheisistä. Muotokuvia hän on maalannut parikymmentä, lähinnä suvusta ja ystäväistä. Ulla kertoi kihelmöivästä yllätysilosta, kun hän vei 80 vuotta täyttävälle naapurille lahjaksi maalauksen, jonka hän oli tehnyt yhteisten vappujuhlien kuvasta.

– Taiteen tekeminen antaa elämään mielekkyyttä, merki-

tystä ja iloa siitä, mitä on saanut aikaan. Joskus elämän vaikeimpien hetkien keskellä olen laittanut musiikin soimaan ja maalannut kyneleet silmissä. Ilo tulee siitä, kun tavoittaa kuvan mitä oli suunnitellutkin.

### Ruukkimiljöön sadun kuvin

Toisen Ullan, iiläisen Ulla Maija Välikankaan, kesänäyttely Elämää satukirjan sivuilta oli Mustion linnan kivimakasiinissa. Kartanomiljöötä ihastuttavampaa näyttelypaikkaa on vaikea löytää. Ulla-Maijan utuiset, pehmein sävyin tehdyt akvarellit ja öljyväriyöt olivat sadunomaisia ja kertoivat tarinaa, joka nivoutui ruukkimiljöön asukkaiden iloon taivaita hipovien puistonpuiden ja ylelisten kukkaistutusten maailmassa.



*Ulla Maija Välikangas näyttelynsä Elämää satukirjan sivuilta avajaisissa Mustion linnan kivimakasiinissa.*

*Ulla Moilanen-Pyhtisen Hääkuva kertoo Sofia-tytären häistä. Onni ja rakkaus hääparin kasvoilla eivät jää katsojalta huomaamatta. Öljy. 2014.*

Maalausten taustalla on kuvataiteilijan viime jouluna ottamat valokuvat pikkukylämaisistä Mustion vanhoista puna- ja keltamullalla maalausta rakennuksista. Niinpä näyttelyssä kävijä koki kulkevansa Astrid Lindgrenin Melukylän lasten miljöössä.

Ulla Maija kertoo käyttävänsä öljymaalauksissaan flaamilaista öljyväritekniikkaa.

– Se on työläs, mutta tuo tauluun valoa, syvyyttä ja pehmeitä värisävyjä. Ensimmäinen umbra-kerros tehdään ruskealla, toinen harmaa-valkosävyillä ja vasta kolmas kerros muilla väreillä. Jokainen kerros vaatii viikon kuivattamisen.

Näitäkin erikoisempia ja myös taitoa vaativia töitä olivat arvotuolit, joiden istuinosan kankaaseen Ulla Maija – käsityönopettajana myös verhoilun taitava – oli painattanut kukka-akvarelleja, muun muassa magnolia-aiheisia. Myös akvarellitaulujen elävät, herkän valkoiset kukat saivat katsojan arvostamaan taiteilijan sivellintä; akvarellistille valkoinen on aina haaste. •

*Ulla Maija Välikankaan restauroima Tuoli ja akvarellimaalaus Magnolia.*

*Ulla Moilanen-Pyhtisen töitä oli esillä syys-lokuussa Helsingin ja Helsingborgin Konst på kryss-näyttelyssä. Näyttelyyn haki 223 taiteilijaa, joista 58 kelpuutettiin.*





# NAISET JA AULANKO

## Eija-Liisa Ahtilan näyttelyn keskiössä

”Feminismini on tasa-arvoa: sama palkka, sama asema kulttuurissa, sama näkyvyys”, vastaa videotäiteilijä Eija-Liisa Ahtila kysymykseen, millainen feministi hän.



Seisomme Hämeenlinnan Taidemuseossa Koirat purivat -nimisen värivalokuva-sarjan edessä, missä alaston nuori nainen jäljittelee koiran eleitä: venyttelee, kyyristelee, kerjää... Eija-Liisa Ahtila kertoo valokuvien olevan hänen varhaisimpiaan ja kuuluvan kauteen, jolloin häntä kiinnosti naiseksi kypsyminen. Hetkeä aikaisemmin olimme katselleet installaatiota Jos 6 olis 9, lyhytelokuvaa, jossa viisi tyttöä kertoo ajatuksiaan ja kokemuksiaan seksuaalisuudestaan. Sekin 1990-luvun töitä.

Molemmat työt osoittavat, että feminismi on askarruttanut taiteilijaa jo vuosikymmenet. Ja kiinnostaa edelleen, mistä kertoo hänen Hämeenlinnassa kantaesityksensä saanut, tänä vuonna valmistunut Silta-installatio.

### Hämeenlinna taiteilijan synnyinkaupunki

Eija-Liisa Ahtila on arvostetuimpia ja kansainvälisesti tunnetuimpia nykytaiteilijoitamme. Hänen teoksiaan on nähty nykytaiteen museoissa ja taidegallerioissa – ja paraikaakin hänen töitään on Hämeenlinnan ohella Buffalossa. Hän on saanut useita kansainvälisiä ja kotimaisia

palkintoja, ja taiteen akateemikon arvon hän sai jo vuonna 2009, Suomen nuorimpana.

Hämeenlinnan Taidemuseo voikin olla ylpeä saatuaan maailmanluokan kuvataiteilijan näyttelyn Hämeenlinnaan; onhan hänen edellisestä näyttelystään jo yli 20 vuotta. Tosin museolla on puolellaan etu, jota millään muulla paikkakunnalla ei ole: Eija-Liisa Ahtila on syntynyt Hämeenlinnassa, ja kaupungin taidemuseo on kylvänyt siemenet hänen uralleen.

– Olin 12-vuotias, kun tulin ystäväni Tuulan kanssa taidemuseoon, ja siitä lähtien olen käynyt täällä. Tähän on mieluista tulla, sillä Hämeenlinnan taidemuseo on ihmisen kokoinen paikka, ja myös oma yksityinen suhteeni taiteeseen on syntynyt täällä.

### Vaakatasossa humiseva kuusi

Hämeenlinna näkyy vahvasti useissa Eija-Liisa Ahtilan töissä. Esimerkiksi yhtä huonetta kokonaan hallitsevan, kuusi minuuttia kestävän videoins-

**Elokuva-alan koulutuksen saanut Eija-Liisa Ahtila tunnetaan liikkuvan kuvan kehittäjänä ja uudistajana.**  
- Kuva: Hämeenlinnan Taidemuseo.

tallaation Vaakasuora kuusi on kuvattu Aulangon hotellin puistossa tuulisena lokakuun päivänä.

– Siinä humisee 11-metrinen kuusi, taiteilija kertoo kuusikanavaisen liikkuvan kuvan edessä ja kertoo, että yksittäisen, elävän puun kuvaaminen oli teknisesti hidasta ja työlästä. Jo sopivan kuusen etsintä vei kuukauden.

– Jos olisin halunnut kuvata kuusen perinteisellä tavalla, se ei olisi mahtunut yhteen kuvaan eikä näyttelytilaan, taiteilija selittää. Kuva taas ei olisi kuusen muotokuva, jos se olisi kuvattu kauempaa. Niinpä päädyin kuvaamaan kuusen kuudessa eri osassa, saksinosturin avulla, pala palalta, ja sijoittamaan sen vaakatasoon.

Teos kertoo myös luonnon suuruudesta; kuusen juurella seisova ihminen on sivuosassa.



### Videoissa luottonäyttelijöitä

Kun kuusi pohtii luonnon ja ihmisen suhdetta, toinen Hämeenlinnaan sijoittuva teos, Silta, taas käsittelee ihmismielen järkkymistä. Vaikka teos pohjaa haastatteluihin, itse elokuva on fiktiivinen. Se koostuu tarinoista, joissa näyttelijöiden Minttu Mustakallion ja Tommi Korpelan kautta kuvataan mielen hajoamista. Myös tässä teoksessa naiseus on keskeisessä roolissa.

Minttua useammin Eija-Liisa Ahtilan töissä esiintyvä näyttelijä on Kati Uotinen. Hän oli pääosassa toissa kesänä Mäntässä nähdyssä Draaman Ekologiasta I:ssä, ja hän on myös Hämeenlinnassa esillä olevassa Marian ilmestyksessä, joka sekin on kuvattu pääosin Aulangon talvisissa maisemissa Puoli tuntia kestävä installaatio pohjautuu raamatulliseen tarinaan, mutta tapahtuu tässä päivässä. Ihmis- ja eläinnäyttelijät rakentavat liikkuvan kuvan avulla kristillisen kuvaston keskeisen maalauksen ja muistuttavat elämän väliaikaisuudesta. •

**Eija-Liisa Ahtilan näyttely on avoinna Hämeenlinnan Taidemuseossa 31. tammikuuta saakka. Videoteosten lisäksi on esillä valokuvia ja piirroksia.**

Marian ilmestys, 2010, 3-kanavaisena projisoitu installaatio, Nykytaiteen museo Kiasma. Kati Uotinen oikealla. - Kuva: Pirjo Mykkänen.



Koirat purevat, 1992–1997, värivalokuva. Sarjaan kuuluu kahdeksan kuvaa. Heinon taidesäätio. - Kuva: Hämeenlinnan Taidemuseo.



Silta, 2001/2015, yksikanavainen projisoitu installaatio. Pääroolissa Minttu Mustakallio. - Kuva: Hämeenlinnan taidemuseo.

# YKSIIN VAI YKSIÄINEN

**Yksinäisyyttä on se ahdistava ja lamaannuttava tunne, ettei ole ketään, jolle ajatuksiaan jakaa tai ketään, jonka kanssa istua ruokalassa, lähteä kaupungille tai seisokkel-la välitunnilla samassa porukassa. Yksin olemisen tekee usein hyvää, yksinäisyys sen sijaan satuttaa varsinkin, jos tunne ulkopuolisuudesta ja kuulumattomuudesta jatkuu päivästä, tilanteesta ja tilasta toiseen.**

## **Tätä mieltä ovat lapset ja nuoret.**

Eikä aikuisuudessa yksinäisyys muutu helpommaksi, vaan vie helposti voimat ja keinot selviytyä arjesta. Aikuisilla yksinäisillä on todettu olevan muita enemmän psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia, ja heidän koulutus- ja työuransa sujuvat usein kangertelevammin. Yksinäinen ihminen ei silti ole muita huonompi tai taitamattomampi, vaan on joutunut tilanteeseen, jossa sosiaaliset suhteet eivät enää tue hänen hyvinvointiaan. Suomalaiseen yksinäisyystutkimukseen vastanneista yksinäisistä aikuisista kolmasosa kertoi olleensa yksinäinen lapsuudestaan saakka, ja yli puolet kertoi yksinäisyytensä alkaneen nuoruusvuosina.

Jos haluamme vähentää yksinäisyyttä, olisivat lapsuus- ja



*Kasvatustieteiden dosentti Niina Junttila on tutkinut lasten ja nuorten yksinäisyyttä Turun yliopistossa ja julkaissut tutkimuksiaan kansainvälisissä tieteellisissä aikakauslehdissä. - Kuva: Kristian Tervo.*

nuoruusvuodet sille erinomainen aika.

## **Joka toinen lapsi ja nuori yksinäinen**

Viidesosa lapsista ja kouluikäisistä nuorista on jossakin vaiheessa sosiaalisesti yksinäinen eli kaipaava kaveriporukkaa, jonka kanssa aikaansa viettää. Emotionaalisesti yksinäinen taas toivoo ystävää, joka kuun-

telisi, ymmärtäisi ja johon voisi luottaa. Sosiaalinen yksinäisyys koskettaa sekä tyttöjä että poikia, mutta emotionaalinen yksinäisyys on suomalaisilla pojilla, kuten myös aikuisilla miehillä, yleisempää. Pojat toivovat, että heillä olisi joku ystävä, johon he voisivat luottaa, joka kuuntelisi, olisi tarvittaessa läsnä ja pitäisi heitä tärkeinä ihmisinä. Harvoin pojat kuitenkaan kertovat tästä ääneen, ellei joku varta

vasten kysy. Perinteisen pojan malliin eivät kuulu läheiset ystävyys-suhteet, sillä helpommin miellämme heidät isoihin ja äänekkäisiin ryhmiin.

Noin puolella lapsista ja nuorista yksinäisyys on sekä sosiaalista että emotionaalista ja jatkuu pidempään kuin vuoden. Kun yksinäisyys muuttuu osaksi identiteettiä, alkavat sosiaaliset tilanteet tuntua uhkaavilta, ja yksinäinen rakentaa itselleen suojakilven. Se estää aloitteet ja kontaktit, joiden pohjalta uusia ystävyys- ja kaverisuhteita voisi syntyä. Pitkään jatkuneeseen yksinäisyyteen linkittyy valitettavan usein sosiaalisia pelkoja, ahdistuneisuutta, masennusta, kotiin tietokoneen äärelle linnoittautumista ja monenlaista itsetuhoista käyttäytymistä.

## **Sosiaaliset verkostot tärkeitä**

Yksinäisen lapsen ja nuoren auttamiseen löytyy monia keinoja. Vanhemmat voivat auttaa häntä löytämään jonkin uuden mukavan harrastuksen viemällä ja kannustamalla häntä erilai-

siin kerhoihin, lapsille ja nuorille suunnattuihin tilaisuuksiin tai osallistumaan vapaaehtois-toimintaan. Ilman kaveriakin nuori voi lähteä elokuviin, konsertteihin, näyttelyihin, ulos kävelylle, lenkille tai vaikkapa punttitalille. Vaikka hän ei heti uskaltaisi osallistua keskusteluihin ja yhteistoimintaan, hän oppii sosiaalisten suhteiden mekanismeja muita tarkkailemalla.

Kaiken edellä mainitun tavoitteena on, että yksinäinen löytää sosiaalisia verkostoja ja ympäristöjä, joissa voi tutustua muihin ja rakentaa aiempaa helpommin kaveri- ja ystävyys-suhteita. Vapaaehtoistyön kautta yksinäinen saa taas tukea ajatukselle, ettei hän ole merkityksetön eikä mitätön ihminen, jonka olemassaolon loppumista kukaan ei edes huomaisi. Tärkeää on myös tunne, että nuori on ihmisenä tärkeä, jollekin ainutlaatuinen ja arvokas, ja että hän saa kokea onnistumista.

*Yksin vai yksinäinen on tiivistelmä esitelmästä, jonka Niina Junttila piti Tornion Naisliiton jäsenillalla lokakuussa.*

## **Myös aikuisen apu tarpeen**

Nuori itse voi parantaa fyysistä ja henkistä hyvinvointiaan huolehtimalla terveydestään, liikunnalla ja osallistumalla erilaisiin kulttuuritapahtumiin. Kaikki nämä vähentävät tylsistymistä ja parantavat hänen mielialaansa. Hyvän olon tunteuksia nuori voi saada esimerkiksi lemmikistä, jota voi halata ja kertoa sille omista ajatuksista ja tunteista, mutta joka samalla tarvitsee juuri nuorta ja hänen huolenpitoaan.

Näillä keinoilla lapsi ja nuori voi siis saada onnistumisen elämyksiä, kokea itsensä tarpeelliseksi ja rakentaa kaveri- ja ystävyys-suhteita. Jotta ystävyys-suhteet säilyisivät ja jotta ne muodostuisivat niin tärkeiksi, että alkaisivat vähitellen vähentää hänen yksinäisyyttään, hänen itsensä on opittava taitoja ja omaksuttava käyttäytymistä, jonka avulla ylläpitää solmittuja suhteita. Tähän hän tarvitsee meidän aikuisten apua. •

*Nuori tyttö kuvaili omaa yksinäisyyttään: "En jaksa tällaista elämää. Yksinäisyys tuntuu niin pahana kipuna ettei sitä voi edes sanoiksi luoda. Mä en osaa kertoa muille miltä musta tuntuu, koska kukaan ei ymmärrä. Mua oksettaa, mutta mitään ei tule ulos. Joka aamu vain mietin, että mitä järkeä tässäkin on. Mä olen käytännössä kuollut jo aikoja sitten, joten mitä väliä sillä enää on mitä mä elämälläni teen." Alakouluikäinen poika taas kertoi kahdenkeskisessä haastattelussa: "Jos sais valita, niin mielummin ottaisin, et joku vaikka hakkais mua, mut silti mulla olis joku kaveri, kun tän, ettei kukaan edes huomaa mua. Mä luulen, ettei mun luokkalaiset ees muista mun nimeä. Tai no. Tiedän. Kun nyt just kävi niin."*

*Sain sielun 1500-luvulla edelleen*

*viisaat pohtivat*

*olen kelvannut piispojen synnyttäjäksi  
kuningasten ja keisarien aluslakanaksi*

*olen kelvannut*

*Jumalan äidiksi*

*paratiisista saakka*

*Auschwitzin sterilointiparakissa*

*vieläkin hitlereitä*

*Vietnamissa silvottuna, Bosniassa poljettuna*

*vieläkin heitä heissä*

*kynnys*

*minussa*

*askelma*

*tämänpuoleiseen.*

Sinikka Lappeteläinen, runokokoelma Kiven siru sorkassa 1994





Kukkasrahaston palvelukoti on nimensä mukaisesti viihtyisä ja hyvin hoidettu koti.  
– Kuva: Kukkasrahaston kuva-arkisto.

## Vapaaehtoistyö antaa hyvän mielen

**Katajanokalla oleva Kukkasrahaston palvelukoti on naisliittolaisille rakas vapaaehtoistyön kohde.**

**K**un Suomen Kukkasrahasto ry perustettiin vuonna 1928, Suomalainen Naisliitto oli yksi neljästä perustajajärjestöstä. Varsinainen avustustoiminta alkoi viiden vuoden kuluttua, jolloin adressien myynti- ja lahjoitusvaroin

ostettiin ensimmäiset osakehuoneistot kodittomille vanhuksille. Oman palvelukodin rakentamista alettiin kuitenkin pian suunnitella. Hanke edistyi isoin askelin vuonna 1936, jolloin presidentti F.E. Svinhufvud ohjasi 75-vuotispäivänsä onnittelurahat Kukkasrahastolle. Sota keskeytti kuitenkin suunnitelmat, ja palvelukodin toiminta keskitettiin Katajanokalle Satamakadulle, josta oli ostettu useampi iso huoneisto.

Nykyinen talo valmistui vuonna 1982 Katajanokalle Merisotilaantorille. Asuntoja on 39, ja jokaiseen kuuluu pienoiskeittiö ja kylpyhuone. Katutasossa on Kukkastupa, uima-allas, saunat ja pesutupa, kakkoskerroksessa ruokasali, keittiö ja tilava parveke. Kolmessa seuraavassa kerroksessa ovat asunnot ja ylimmässä valtava kattoterassi, josta avautuu upea näkymä merelle ja Pohjoisrantaan.

### Asukkaat yhtä suurta perhettä

Suomen Kukkasrahaston hallinto koostuu valtuus- ja johtokunnasta. Käytännön asioista vastaa palvelukodin johtaja, asukkaiden hyvinvoinnista kodinhoitotoimikunta.

**Ulpu Niemelä**, joka toimi vuosikymmeniä palvelukodin johtajana vuoteen 2013, on todennut: ”Lähtökohtana kodissamme on ollut asukkaiden kunnioittaminen pitkän elämäkokemuksen omaavina ihmisinä. Kunnioitamme jokaisen kotia ja pyrimme antamaan turvallisuutta. Palvelukotimme ei ole laitostainen, vaan täällä ollaan kuin suurta perhettä”. Uutena johtajana **Carola Sandberg** on jatkanut talon hengen vaalimista ja perinteitä, mutta tarmokkaasti vienyttä eteenpäin tarvittavia muutoksia.

Palvelukodissa asutaan omassa kodissa, mutta silti yhdessä. Aamiainen ja lounas nautitaan ruokasalissa. Ateriat

valmistetaan talon omassa keittiössä ja tarjoillaan pöytiin.

Asukkaat kiittelevät emäntä **Hanna Uimosen** maukasta kotiruokaa. Juhlapyhinä ja merkkipäivinä syödään teeman mukaisesti, ja aterioita saatetaan juhlistaa lasillisella viiniä.

Palvelukoti on tarkoitettu yli 60-vuotiaille, ja vanhimmat asukkaat ovat asuneet talossa lähes 20 vuotta. Tarkoitus on, että jokainen liikkuu itsenäisesti, vaikka rollaattoreiden armeija ruokasalin seinustalla on vaihkaa kasvanut.

### Palvelukodilla oma asukaslehtikin

Palvelukodissa saa myös ulkopuolista palvelua. Sairaanhoidon ja pitää säännöllisesti vastaanottoa ja kotisairaanhoidon saa tarvittaessa. Kampaaja, jalkahoitaja ja hieroja palvelevat sovittuina aikoina. Liikuntaryhmä kokoontuu pari kertaa viikossa fysioterapeutti **Arja Karhuvan** johdolla.

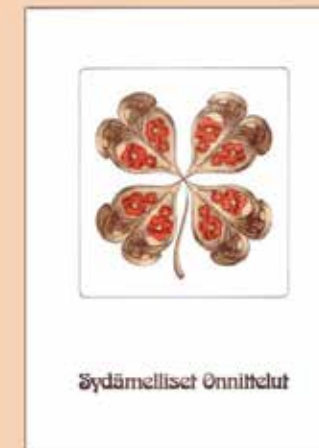
Asukkaiden hyvinvoinnista vastaavan kodinhoitotoimikunnan puheenjohtajana toimii **Sinikka Pelkonen**. Hänen lisäksi siihen kuuluvat palvelukodin johtaja **Carola Sandberg**, asukkaiden valitsema **Anja Unkari** sekä naisliittolaiset **Marjukka Helenius**, **Arja Kaartinen**, **Kukka Lehmusvirta** ja **Irmeli Salvén**. Kodinhoitotoimikunta järjestää perinteiset joulumyyjäiset ja kodin joulujuhlan sekä huolehtii virkistystoiminnasta.

Asukkaita kannustetaan omaehtoiseen harrastamiseen. Tällä hetkellä kokoontuvat muun muassa keskustelupiiri, runoryhmä ja innostunut, äsken aloitetun oman asukaslehden toimituksen avustajakunta.

Palvelukodin asukkaiden arjen katkaisevat monet tapahtumat. Musiikkia ja yhteislaulua on paljon, usein myös vierailuvia esiintyjä.

*Jatkuu seuraavalla sivulla.*

### Käyttämällä Suomen Kukkasrahaston adresseja tuet ikäihmisten viihtymistä palvelukodissa



Adressit, joita on kahta mallia, maksavat 15 e kappale. Toimituskulut ovat 3 e ja tekstaus 10 e. Pitkistä teksteistä veloitetaan 25 senttiä sanalta.

Adressit voi noutaa tai tilata toimistosta. Suomen Kukkasrahasto ry:n palvelukoti Merisotilaantori 1 A puhelin (09) 627640

[palvelukoti@suomenkukkasrahasto.fi](mailto:palvelukoti@suomenkukkasrahasto.fi)





## Joukko säännöllisiä vapaaehtoisia

Kukkarahaston palvelukoti on ollut vuosikymmenet Suomalaisen Naisliiton vapaaehtoistyön kohde. Historiikki kertoo **Inkeri Savolaisesta**, joka tuli toimintaan jo 1950-luvulla, toimi eri tehtävissä 40 vuotta ja kutsuttiin vuonna 1997 yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi. **Paula Starck**, joka on tehnyt yhteistyötä henkilökunnan ja asukkaiden kanssa ja edelleen vaikuttaa johtokunnassa, on varmistanut, että Naisliiton vapaaehtoistyön perinne ei katkea.

Nykyään moni naisliittolainen käy auttamassa ja virkistämässä vanhuksia. Irmeli Salvén hoitaa viikoittain asukkaiden apteekkiasiat ja **Maijaliisa Kaistila** johtaa suosittua kirjallisuuspöytäkirjaa, jossa on tänä syksynä käsitelty Günther Grassin tuotantoa. Asukkaiden toiveesta perustettua lukupiiriä vetävät Marjukka Helenius ja Arja Kaartinen. Keväällä luettiin Tuomas Kyrön mielensä pahoittajaa ja parhaillaan on menossa Enni Mustosen trilogian viimeinen osa. Jännittävää riittää kerran kuukaudessa pelattavassa bingoissa.

Myös ulkoilupäivät ovat tärkeitä. Jokainen saa halutessaan kävelylle oman kaverin, ja lopuksi

kuullaan **Kaisa Kauppisen** haitarisoittoa ja nautitaan korvapuustit mehun kera.

## Joulumyyjäisillä pitkä perinne

Vapaaehtoisten alkukesän mieluisia tehtäviä ovat parvekkeiden ja yläterassin koristelu runsain kukkaistutuksin. Terrassin avajaisiin kuuluu aina iloinen musiikki ja mansikkakakku.



*Helvi Korvensola (vas.), Paula Starck ja Maj-Lis Monthan kesäretkellä Nuuksion Haltiassa kesällä 2015. - Kuva Arja Kaartinen.*

Vuosittaisen, Naisliiton rahoittaman kesäretken suunnittelu aloitetaan jo varhain keväällä. Tänä vuonna käytiin Nuuksion Haltiassa, edellisinä kesinä Loviisassa, Siuntion kylpylässä ja Pokrovan ortodoksiluostarissa. Tutustuminen mielenkiintoiseen kulttuuri- tai luontokohteeseen ja hyvä lounas erilaisessa ympäristössä piristävät vanhuksia pitkäksi aikaa.

Henkilökunta, asukkaat ja vapaaehtoiset ovat järjestäneet jo vuosikautia yhdessä myös joulumyyjäiset. Naisliittolaiset leipovat myyntiin kakkuja, organisoivat arpajaiset ja osallistuvat monin eri tavoin käytännön työhön. Myyjäisten koko tuotto käytetään virkistystoimintaan.

Juhlatilaisuuksiin kuuluu aina yhteisten tilojen somistaminen teeman mukaan. Talven suuria tilaisuuksia ovat itsenäisyyspäivä, joka on tärkeä vanhemmille ihmisille, ja joulujuhla, johon panostetaan erityisesti. Taas ovat auttavat kädet tarpeen kuusen koristelussa,

ruokasalin järjestämisessä ja pöytien juhlavaksi kattamisessa. Taitavimmat vapaaehtoiset toimivat tarjoilijoina, kilteimmät joulupukin apulaisina. Monipuolisesta ohjelmasta, musiikista ja juhla-ateriasta nautitaan yhdessä.

## Asukkaiden mielipidettä arvostetaan

Tuoreessa asukaskyselyssä kaikki toiminnot saivat kiitosta. Mutta toiveitakin oli: muutama vihje keittiöön ja enemmän keskustelua johdon, kodinhoitotoimikunnan ja asukkaiden välillä. Talon johto varmaankin huomioi ne, ja myös vapaaehtoiset järjestävät mahdollisuuksiensa mukaan mielekästä toimintaa ja tarpeellista apua. Uusia suunnitelmia on jo muhimmassa.

Naisliittolaisille on ollut suuri ilo ja etuoikeus toimia yhdessä palvelukodin henkilökunnan kanssa ja tutustua sen ihaniin asukkaisiin. Palaamme Katajanokalta aina virkistynein mielin kotiin. •

KIRSTI POHJONEN

## SANAN MAHTI ON KAKSITERÄINEN MIEKKA

**Maailmassa on kaksi kansalliseeposta**, joissa sanan mahti voittaa aseet: Suomen Kalevala ja Viron Kalevipoeg.

Väitteen esitti vuosia sitten liettualainen kirjailija.

Arvio on hieno. Sanaan nauttii myös kirjailija Samuli Paronen, jonka yhden kirjan nimi on Maailma on sana.

**Sanan voimaa ja sanavapautta** mietittiin monipuolisesti lokakuun sananvapausviikolla. Yle Forum televisiokeskustelussa Helsingin yliopistossa pohdittiin laveasti myös vihapuhetta.

Kirjailija Sirpa Kähkönen kertoi tilaisuudessa Minna Canthin suuttumuksesta, jonka nostatti juuri luettu kirja. Minna Canth kirjoitti ystävälleen vihaavansa kirjailijaa ja välittävänsä viestinsä tälle kirjeessä.

Sitä aietta Canth ei toteuttanut. Ystävälle kirjoitetussa kirjeessä tuotumus laantui. Ajatusten piirtäminen käsin liuskalle toisensa jälkeen, siis hitaasti, antoi tilaa harkinnalle.

Nyt sähköisessä maailmassa kärjekkäät mielipiteet livautetaan heti eteenpäin. Aikaa ei tuhlata miettimiseen. Kun erilaisissa välineissä näitä kiivaita mielipiteitä sinkoilee suurina parvina, ääntä ja tahtia pitää korottaa, jotta tulisi kuulluksi.

**Tämä aika on pullollaan raskaita** ja pahansuopia sanoja. Ja sanan mahdin kielteiset puolet osuvat tai ainakin sivuavat entistä useampia. Se hämmentää. Kuvaa samentaa vielä masinoitu viestintä: propaganda, puolitotuudet ja valheet.

Venäläinen kirjailija Mihail Shishkin asuu nykyään emigranttina Sveitsissä. Hel-



singin kirjamesseilla hän puhui myös kotimaastaan. Hänen mielestään Venäjällä on kylmä sisällissota, ja jonakin päivänä verkossa vellova viha muuttuu kaduille.

Mihail Shishkinin arvio verkossa vellovan vihan muuttamisesta kaduille on uhka, joka elää muuallakin kuin Venäjällä.

**Maailma on nyt kovin kaksisijainen.** Meillä on ennen kokemattomat mahdollisuudet saada tietoa koko maailmasta ja käydä vuoropuhelua koko maailman kanssa. On surullista, että tuota upeaa tilannetta myrkyttää vihan ja valheiden levitys.

Mistä sitten löytyvät keinot kielteisen kehityksen suitsimiseen?

Sirpa Kähkönen esitti tv-keskustelussa kouluihin uutta oppiainetta, kansalaistaitoa. Se ohjaisi medialukutaitoon, sananvapauden ymmärtämiseen ja propagandan tunnistamiseen.

– Meidän pitää kasvaa ihmisinä sellaisiin mittoihin, että meistä ei saa taottua fanaatikojen työkalua.

Tässä ollaan jo liikkeellä. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen professori Jukka Rantala Helsingin yliopistosta vastasi vetoonmuksiin

Helsingin Sanomissa. Hänen mukaansa ensi syksystä lähtien alakouluissa opetetaan yhteiskuntaoppia. Avainsanoja ovat sananvapaus ja median käyttö. Historiassa opetetaan historiallista ajattelua, johon liittyy propagandan tunnistaminen.

**Aika paljon harmittomampaa** on nurista sanojen mittasuhteiden keikahduksista.

Huikeata, mahtavaa. Muut ilmaiset eivät tunnu nykyään sopivan, kun halutaan ilmaista myönteisiä tunteita.

Minulle huikea ja mahtava merkitsevät yliveritaisen hienoa tai ainutlaatuista. Mitä sitten sanotaan, kun pitäisi kuvata vielä jotakin enemmän.

Sävyt häviävät, kun pieni ja hienovarainen eivät enää riitä.

Kautta aikojen joihinkin sanoihin on liimattu merkityksiä, joita niillä ei alunperin ollut. Edistysellinen oli ennen vain uudistavaa ja kehittävää toimintaa. Sitten se siepattiin poliittiseen käyttöön. Siitä tuli ihmisiä jakava leimakirves.

**Viime kuukaudet meillä on puhuttu** pakkolaeista. Termi on antanut pontta sen käyttäjille epämieluisien esitysten tyrmäämiseksi. Moni on tässä yhteydessä muistuttanut, että kaikki lait ovat luonteeltaan pakottavia.

Feminismikin laahaa mukanaan vuosikymmeniä kasaantunutta painotusten taakkaa.

Alun perin feminismi merkitsi aatetta, joka pyrki parantamaan naisten yhteiskunnallista asemaa. Jo valistusajalla puhuttiin sukupuolten tasa-arvosta. Ihmisten tasa-arvon puolesta toimivaksi feministiksi on näin helppo tunnustautua. •



# Lisan koulusta Tieteiden taloksi

Kun naisliittolaiset istuivat keväällä Minna Canth-seminaarissa Tieteiden talossa Helsingin Kruununhaassa, harva tiesi, että uusklassisen talon on rakennuttanut Lisa Hagman, liittomme perustajiin kuuluneen Lucina Hagmanin veljentytär.

Anna-Lisa, Lisa, Hagman kulki tätinsä viitoittamaa polkua. Hän kävi Lucina Hagmanin perustamaa ja johtamaa Uusi yhteiskoulu -nimistä koulua, josta kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1903. Seurattuaan vuoden ruotsinkielien ja kasvatustieteen luentoja Helsingin yliopistossa hän siirtyi Heinolan seminaariin ja valmistui kansakoulun opettajaksi. Tämän jälkeen hän aloitti työn uskonnon, ruotsin ja kaunokirjoituksen opettajana tätinsä koulussa.

Lucina Hagmanin Uusi yhteiskoulu menestyi hyvin. Kun syksyllä 1919 ensimmäiselle luokalle pyrkijöistä 80 jäi vaille koulupaikkaa, veljentytär järjesti heille festerinsa Lucinan luvalla vastaavaa opetusta. Saman vuoden joulukuussa valtioneuvosto myönsi toimiluvan Yksityisluokat-nimiselle koululle.



Tieteiden talo Helsingin Kruununhaassa Kirkkokadulla.

Uusi koulu toimi Kirkkokatu 6:n tontilla sijaitsevilla rakennuksissa, ensin vuokralla ja syyslukukauden 1922 alusta Lisa Hagmanin omistuksessa. Jo sitä ennen hän oli käynnistänyt juhla- ja voimistelusalun suunnittelun. Työhön hän oli saanut arkkitehti Elsa Arokallion, jonka töitä leimasi tuolloin uusklassistisuus. Rakennus valmistui syksyllä 1922.

Pari vuotta myöhemmin valtio myönsi lainaa uutta päärakennusta varten. Kun lainoittajiksi saatiin myös ajan suurimmat pankit, Keskinäinen henkivakuutusyhtiö Suomi sekä yksityisiä sijoittajia, Elsa Arokalliolta tilattiin rakennuksen piirustukset. Uuden rakennuksen peruskivi laskettiin keväällä 1925, ja kesäkuussa pidettiin harjakaisia, joista Lisa Hagman kirjoitti tädilleen Lucinalle: ”... juotiin harjakaisia koulussa... Vieraitten puolesta kiitti eräs naispruukinkantaja – liikuttavaa!... Kaunis savupiippu koristaa somasti kattoa. Rappaus käy jo kolmannessa kerroksessa.

Työmiehet ihailevat naisarkkitehtia.”

Samana syksynä vietettiin talon vihkiäisjuhla, johon osallistuivat hallituksen edustajina opetusministeri E. N. Setälä, kouluhallituksen ylijohtaja Oskari Mantere ja presidentinrouvat Relander ja Ståhlberg.

**Kirkkokatu 6:n koulu sulautuu onnistuneesti** Kruununhaan historialliseen arkkitehtuuriin. Elsa Arokallio kiinnitti aina huomiota myös piirtämien sisustukseen, ja niinpä sisätilat ovat aikaansa nähden moderneja. Kun Lisa Hagman hankki kuvanveistäjä Emil Cedercreutzilta 77 kipsireliefiä ja sijoitti ne eri puolille seinää kuulematta arkkitehtiä, tämä valitti koulun näyttävän ”rokotetulta”. Puhdas, vaaleahko klassinen interiööri oli kärsinyt.

1930-luvun talouspulan vuoksi valtio karsi menojaan ja leikkasi yksityiskoulujen valtionapua. Koulu oli rakennettu velkarahalla, ja se vei oppilaitoksen konkurssiin. Lisa Hagman menetti omaisuutensa ja koulunsa. Loppuajan elämästään vuonna 1950 tapahtuneeseen kuolemaansa asti hän vietti Ranskassa.

Vuoden 1933 toukokuussa koulun opettajien perustama kannatusyhdistys sai luvan jatkaa koulua Helsingin V Yhteiskoulu -nimisenä. Valtio lunasti koulutalon ja vuokrasi sen kannatusyhdistykselle. Yhteiskoulun jälkeen talossa toimi Helsingin tyttölukio ja siellä oli myös Helsingin yliopiston luentosaleja. 1990-luvulla talo kunnostettiin tieteellisten seurojen kokoustiloiksi, Tieteiden taloksi. •

*Teksti on tiivistetty dosentti Hannu Heikkilän artikkelista Lisan koulusta Tieteiden Taloksi.*

# Verkostoitumalla vauhtia vanhuustukeen

Vanhusväestön yksinäisyys ja eräänlainen ”uusavuttomuus” nykypäivän yhä teknistyvämmässä maailmassa lisääntyvät. Niiden poistamisen Vaasan Suomalainen Naisklubi on ottanut yhdeksi päätehtäväkseen.

Vaasan Suomalaisen Naisklubin tärkeimpiä tavoitteita on jo lähes 100-vuotisen toiminnan ajan ollut ikääntyvien naisten elinolosuhteiden helpottaminen. Toiminnan alkuaikoina, kun naisten työssäkäynti yleistyi, keskityttiin myös kouluttamaan naisia järjestämällä erilaisia kotitalouteen liittyviä kursseja kotitöiden helpottamiseksi. Tästä kurssitoiminnasta kehittyi Vaasan Talouskoulu, joka sittemmin liitettiin osaksi kaupungin koulujärjestelmää.

Nykyään yhteiskunta huolehtii koulutuksesta, ja Naisklubi on keskittynyt toiminnassaan perustehtäväänsä; ikääntyvien naisten tukemiseen. Toimintansa alkuaikoina varojen hankinta oli tärkeää, ja moninaiset olivat ne tavat, joilla kassaa kartutettiin: järjestettiin erilaisia juhlia, arpajaisia, keräyksiä ja konsertteja. Kertyneet varat on sittemmin sijoitettu viisaasti ja mahdollistettu asunnon tarjoamisen ikääntyneille naisille. Alunperin tavoitteena oli perustaa Vanhainkoti Liesi, mutta byrokratian rajoitukset estivät sen, ja niinpä varat sijoitettiin asunto-osakeyhtiön osakkeisiin, jotka toimivat saman päämäärän hyväksi.



Liisa Wahlström on ollut avainhenkilö verkostoitumisessa.

Tämän päivän haasteet ovat edelleen samat: vanhusväestön yksinäisyys ja eräänlainen ”uusavuttomuus” nykypäivän teknistyvässä maailmassa. Tähän haasteeseen vastaamisen Naisklubi on nähnyt tärkeäksi, ja niinpä se on kehittänyt toimintaansa sen mukaisesti.

Ensin perustettiin omien asukkaiden keskuuteen ystäväpiiri, joka kokoontuu säännöllisesti kuukausittain kes-

kustelemaan valitusta aiheesta kahvikupposen ääreen. Kukin ystäväpiiriläinen kertoo kuumumisensa ja näkemyksensä aiheesta, joita on ollut esimerkiksi tutustuminen Pohjanmaan Museon aarteisiin ja Tikanojan taidekodin näyttelyyn.

Ystäväpiirin tavoitteena on ollut tutustuttaa naapurit lähemmin toisiinsa, ja todennäköisesti siinä on hyvin onnistuttu.

Viime vuonna uskaltauduimme laajentamaan toimintaa verkostoitumalla. Vanhustyön toimikunnan vetäjäksi lupautui Vaasan kaupunkikehityksen kehittämis- ja hankintapäällikkö Liisa Wahlström, Naisklubimme aktiivinen jäsen, joka diplomi-insinöörin tarkalla aikakellolla loi vankan kehityssuunnitelman verkostoitumiselle. Vaasan aikuiskoulutuskeskuksen ja ammattiopiston kanssa saatiin vanhuksille siivous- ja ruokapalveluapua sekä erilaisia käsi- ja jalkahoitopalveluja opiskelijoiden opinnäytetyöskentelynä. Vaasan terveyskeskuksen vuodeosasto, omaa ”kummiosastoamme”, sitouduimme ilahduttamaan kerran kuukaudessa musiikkiesityksin ja ulkoilupalveluin. Vaasan seurakunta antoi ker-



hotilat laajemman ystäväpiiriin kohtaamiseen ja seurakunnan työntekijän papin tai diakonin kertomaan työstään.

**Vanhustyön kehittäminen** on ollut Liisa Wahlströmin mielestä hyvin mielenkiintoinen projekti kolmannen sektorin toimintana. Projektien suunnittelu ja ohjaaminen ovat olleet hänelle jo työstä tuttuja, mutta vapaaehtoistyössä henkilöiden sitouttaminen ja heidän sitoutumisensa ovat tärkeitä työn onnistumisen ja jatkuvuuden kannalta.

”Henkilöiden ajankäyttö ja jaksaminen ovat vapaaehtoistyössäkin rajalliset”, hän muistuttaa. ”Niinpä projekti on suunniteltu siten, että otamme vuosikellon tapahtumiin muita sidosryhmiä mukaan. Näin saamme tarvittavaa lisäapua omien jäsentemme lisäksi.”

Naisklubin jäsenissä ei ole kovinkaan monta varsinaisen vanhustyön ammattilaista, mutta intoa sitäkin enemmän.



*Ystäväpiiriläisten pikkujoulujuhlaa vietettiin vuosi sitten.*

Ja vanha sanontahan on: ”työ tekijäänsä neuvoo”. Palkkioksi saadaan hyvä mieli, joka synnyttää uusia ideoita.

Naisklubin hallitus on erityisen kiitollinen **Soile Hakolalle** ja **Tiina Mäelle** projektien käytännön järjestelyistä. •



*Ikääntyvien ruokavalio maistiaisten kera oli yhden ystäväpiirin illan teemana, jonka toteuttivat Vaasan opiston lähihoitajaopiskelijat.*

# Minnan pohjoismaiset arvot

TEKSTI: RAILI ILOLA

**Minnan Canthin mielestä suomen kieli oli itsestään selvyys, mutta ruotsin kieli side, joka yhdisti Suomen Länsi-Euroopan sivistykseen ja pohjoismaisiin arvoihin. Kielitaitoisen Minnan ansiosta pohjoismaiset aatteet ja virtaukset tulivat suoraan Kuopioon – ja sieltä muualle Suomeen.**



**U**lrika Wilhelmina (Minna) Johnson syntyi vuonna 1844 Tampereella suomenkieliseen työläisperheeseen. Johnsonin perheessä kunnioitettiin koulunkäyntiä ja pyrittiin elämässä ylöspäin. Isä Gustaf toimi Finlaysonilla työjohtajana, Ulrika-äiti oli taas piikana ollessaan tutustunut ylemmän porvariston elämään. Koulunsa Minna aloitti ruotsinkielisessä tehtaan työläisten lapsille tarkoitettussa yksityisessä koulussa.

Minnan ollessa 8-vuotias perhe muutti Savon pääkaupunkiin, neljäntuhannen asukkaana Kuopioon. Isästä tuli Finlaysonin kangaskaupan hoitaja. Kuopion seurapiireissä he sijoittautuivat suomenkieliseen keskiluokkaan. Ylemmän yhteiskuntaluokkaan kuulunut ruotsinkielinen porvaristo suhtautui epäilevästi ja ylenkatseella suomenkielisiin. Tosin itsenäiseksi kauppiaksi ylen-

nyt Minnan isä hyväksyttiin vähitellen vaurautensa ansiosta ns. piireihin.

## Minna hallitsi suomen ja ruotsin

Kuopiossa Minna jatkoi koulunkäyntiään Snellmanin työläistyttärille perustamassa neiti Elise Heintzin pikkulasten koulussa, jonka opetuskieli oli suomi. Kahden vuoden jälkeen hän siirtyi Soldanin sisarusten ruotsinkieliseen kouluun, joka tarkoitettu porvariston tytöille. Alkeistiedot oli hankittu, joten nyt oli aika siirtyä vaativampaan opetukseen.

Kolmivuotiseen valtion tyttökouluun, maamme ensimmäiseen, Minna pääsi isänsä sitkeiden neuvottelujen ansiosta. Oppilaitos oli tarkoitettu sivistyneitten vanhempien lapsille ja oli täysin ruotsinkielinen. Puolet oppitunneista oli käsitöitä, lisäksi opiskeltiin saksaa, rans-

*Lentoyhtiö Norwegian antoi vuonna 2013 suomalaiselle kulttuurin ja naisaateen edelläkävijälle näköalapaikan Boeing 737-800 -koneessaan.*

kaa ja venäjää. Minna sai koulussa älykön maineen, mutta näytteli innokkaasti myös koulunäytelmissä. Olikohan näiden ansiota, että kirjallisuutemme sai loistavan näytelmäkirjailijan?

Tyttökoulun päätyttyä 17-vuotias Minna työskenteli muun muassa ruotsinkielisen rouvasväenkoulun alakoulun kielenopetuksen apuopettajana. Isän tavoite oli ollut kouluttaa lahjakkaasta tyttärestään opettaja. Hänen toiveensa toteutui, kun Minna pääsi Uno Cygneuksen johtamaan Jyväskylän kansakoulunopettajaseminaariin. Vaikka seminaarin opetuskieli oli suomi ja oppikirjat suomeksi käännettyjä, vapaa-ai-koina keskusteltiin ruotsiksi, sillä opettajien äidinkieli oli



ruotsi. Myös sisarilleen lähettämässään kirjeissä tuleva kirjailija käytti ruotsia.

### Kieliriita ei innostanut kuopiolaiskirjailijaa

Minnasta ei kuitenkaan tullut opettajaa vaan lehtori Ferdinand Canthin puoliso ja seitsemän lapsen äiti. Lehtori Canth jatkoi työtään seminaarissa, mutta Minna jäi suurperheen taloudesta tarkkaa kirjanpitoa pitävä kotiaidiksi. Ferdinandista tuli päätyönsä lisäksi Keski-Suomen päätoimittaja, ja tähän lehteen myös Minna kirjoitti käännöskertomuksia ja artikkeleita muun muassa viinan kiroja vastaan.

Aviomiehen kuoltua vuonna 1879 Minna muutti lapsineen takaisin Kuopioon läänin ja hiippakunnan keskukseen. Kauppa takasi perheelle taloudellisen turvan, leskeys itsenäisyyden. Kuopion seurapiirit jakautuivat suomenmielisten ja ruotsinmielisten kesken. Koska Minnan vanhat ystävät ja tuttavat kuuluivat ruotsalaisuuspuolueeseen, tunsikin Minna vetoa myös heihin ja oli ystävällisissä väleissä molempien kieliryhmien kanssa. Kielikysymys ei muodostunutkaan koskaan Minnalle kohtalon kysymykseksi, hän ei innostunut kieliriidasta. Näytelmän Sylvi Minna kirjoitti ruotsiksi vastalauseena Suomalaisen teatterin lopetettua hänen näytelmänsä Kovan onnen lapsia esittämisen yhteen kertaan.

### Lehti uuden maailmankuvan levittäjäksi

Vuonna 1889 Minna Canth perusti Wapaita aatteita -lehden, koska halusi julkaista uutta maailmankuvaa käsitteleviä artikkeleita. Lehdessä oli myös käännöksiä ja realistisia novel-



Nuoren Minna Canthin patsas Tampereella.

leja pohjoismaisista lehdistä. Ruotsin lisäksi Minna luki kirjallisuutta saksaksi, tanskaksi ja norjaksi. Hän ihaili norjalaista Henrik Ibseniä, mutta myös tämän maanmiehen Björnsterne Björnsonin sekä tanskalaisten kirjailija Georg Brandesin ja naturalismin teoreetikko Hippolyte Tainen kirjat tulivat tutuiksi. Kuopiossa oltiin osa maailmaa ja sen muutoksia.

Minnalle tuli myös pohjoismaisia vapaamielisiä lehtiä: Ny Jord, Nylænde, Nyt tidskrift, Tilskueren. Pohjoismaiset arvot, naiskysymys, köyhien ihmisten elämä ja luokkaerot aiheina puhuttivat häntä.

Ruotsin kielen osaamisen ansiosta pohjoismaiset aatteet ja virtaukset tulivat suoraan Kuopioon naiselle, joka kirjoituksillaan paransi suomalaisen naisen asemaa yhteiskunnassamme ja vahvisti pohjoismaisia arvoja maassamme.

Mitä jos Minna ei olisi osannut ruotsia? Olisiko naiskysymys siirtynyt piirun verran oikealle, konservatiivisemmaksi? •

TEKSTI: MARJA-LEENA JAAKKOLA

**Kuusitoista vuotta sitten suomensin** valkovenäläisen Svetlana Aleksijevitšin edellisenä vuonna ilmestyneen teoksen, joka sai suomenkieliseksi nimekseen Tšernobylista nousee rukous. Teos kertoo ydinreaktorin räjähdyksestä, sen synnyttämästä tulipalosta, tuulien levittämästä ydinsäteilystä, sen laskeumasta ja niiden seurauksista. Ne, jotka olivat sen nähneet ja kokeneet, kertoivat siitä omin sanoin, kuvasivat omia ja läheistensä kärsimyksiä ja kuolemaa. Tuossa traagisessa maailmassa olin elänyt vajaan vuoden ajan. Työn valmistuttua halusin irrottautua siitä, levähtää hetken ja paneutua sitten rauhassa uuteen työhön.

**Tiesin että Gotlannin Visbyhyn** oli vuonna 1993 perustettu talo, joka oli saanut nimekseen Baltic Centre for Writers and Translators. Se sijaitsi turvallisesti vanhan kaupungin keskiaikaisten muurien suojassa. Hain ja sain kuukauden stipendin sinne.

Keskuksen tarkoituksena oli ja on edelleenkin tarjota Itämeren yhdeksän maan – Venäjänkin laskettiin mukaan – kirjallisuuden luojille rauhalliset ja silti inspiroivat työolot, tutustuttaa heitä toisiinsa ja luoda edellytykset antoisalle kulttuurivaihdolle.

**Sinne saapui myös Svetlana Aleksijevitš** Pietarista. Hän oli jo tuolloin saanut nimeä ja mainetta raskaan sarjan kirjailijana. Sen hän oli ansainnut sekä teostensa sisällöllä että

## Nobelkirjailija ja hänen suomentajansa



Nobelin kirjallisuuspalkinnon 2015 saaja Svetlana Aleksijevitš.

muodolla. Aiheensa hän oli ottanut kuhunkin teokseensa kotimaansa suurista yhteiskunnallisista traumoista: toisesta maailmansodasta, Afganistanin sodasta, Tšernobylista ja myöhemmin Neuvostoliiton romahtamisesta ja sen jälkeisestä demokratian etsikkoajasta, tuhlatasta ja menetetyistä ajasta. Hän oli haastatellut satoja ihmisiä, jotka kertoivat miten nuo traumat olivat suistaneet heidän elämänsä raiteiltaan. Teokset ovat yhtä aikaa dokumentaarisia ja kaunokirjallisia.

Niillä Svetlana Aleksijevitš loi uuden kirjallisen muodon, jota Venäjällä nimitetään kollektiiv-

viseksi eepokseksi, meillä pollyfoniseksi tai moniääniseksi teokseksi.

**Kun sitten tapasimme Visbyssä**, tuntui kuin olisin tuntenut hänet aina. Hänen ihmiskeskeinen ja eettinen maailmankuvansa oli tuttu, samoin hänen tyyllinsä, ajatuksenkulunsa ja näkemyksensä. Niiden kanssahan olin painiskellut – suomentajan paras hyve kun on olla uskollinen kirjailijalle. Sitä paitsi olimme suunnilleen samanikäisiä ja samankokoisia, maailmaa nähneitä ja kumpikin pienen maan väkeä suuren kainalossa.

Hyödynsimme sitä mitä talolla oli tarjota: polkupyöriä, mo-

dernia keittiötä, laajaa kirjastoja, seurustelutiloja, televisiohuonetta. Teimme pyöräretkiä pitkin Gotlannin rantoja, pyöräilimme läheisille maatiloille ostamaan vihanneksia ja kasviksia, valmistimme ruokaa. Monet kerrat keskustelimme maittemme historiasta meren rannalla, puun varjossa.

**Kun Ruotsin akatemia julkisti** Nobelin tämänvuotisen kirjallisuuspalkinnon saajan nimen ja puhui perusteluissa hänen teoksistaan ”oman aikamme kärsimyksen ja rohkeuden monumentteina”, en itsekään voinut olla enempää samaa mieltä akatemian kanssa. •



**Katja Kettu  
YÖPERHONEN  
WSOY 2015**

Pohjoinen on myyttisten kertomusten aluetta, koko Pohjoiskalotti. Tuo ikaikainen alue jatkuu Norjasta kauas itään, valtiollisista rajoista huolimatta yli Kuolan niemimaan ja Siperian Uralille saakka. Siellä on Vorkuta.

Pohjoisesta kotoisin olevan kirjailijan Katja Ketun uusimman romaanin, *Yöperhosen*, maantieteelliset koordinaatit yltyvät Lapista Vorkutaan ja sieltä saman verran, noin 1 500 kilometriä, etelään eli Marin tasavaltaan.

Myyttisten ja historiallisten tarinoiden perinne on säilynyt pohjoisessa. Katja Kettu kuuntelee kertojia. Edellisessä romaanissaan *Kättilö* kertoja oli oma mummo. Nytkin kertomukset liittyvät osin sukuun ja Lappiin. 1930-luvulla Lapista mentiin rajan yli itään etsimään luvattua ihannevaltiota. Moni päätyi Vorkutan vankileirille. Vorkutassa oli suomalaisia sotavankeja 1955 saakka, heidän joukossaan isäni serkkukin.

Eteläisen koordinaatin, Marin, löytämisessä auttoi turkulainen kansatiedettä opiskellut ystävä ja muun muassa suomensukuisten kansojen tutkijan Uno Holmberg–Harvan klassikkokirja *Tshermisssien uskonto*. Volgan mutkassa sijaitsevan Marin tshermisseitä tulee kirjan nimikin. Ihmisen viimeinen henkäys lähtee huultaan yöperhosen ruumiin ympärille lentelemään.

Tietenkin Katja Kettu havainnoi historian lisäksi nykyä. Vallankäytön raakaa historiaa ja nykyajan machoilua



edustava hahmo Vova oli kuin tarjottimella: Putin. Valtakunnan tärkeä asia on työpöydältä kadonnut lyijykynä. Se pitää löytää sotavoimin.

Tähän maantieteelliseen keikkoon Katja Kettu kutoo kirjansa toisiaan rakastavien, vihaavien, auttavien ja alistavien henkilöiden runsaan verkoston. Tunteet ovat syviä ja hierarkiat jyrkkiä. Ihmisten jaksaminen on suorastaan yliluonnollista. Jos jaksavat. Mutta etenkin naiset ovat vahvoja. Kieletön, Lapista rajan yli hiihtänyt Vililintu, Irga, jaksaa läpi kirjan kaikkien vaiheiden ja paikkojen 90-vuotiaaksi saakka.

Kirjassa historian jaksotkin vaihtuvat vauhdilla. Teksti on niin valmista teatterin ja elokuvan käsikirjoitusta, että kirjaa lukiessa sen voi jo nähdä jännityselokuvana.

Vorkuta-jaksoja lukiessa mielessä kulkee taustakuvituksen Casper Wreden elokuva *Ivan Denisovitšin päivä*, joka perustuu Aleksandr Solženitsynin samannimiseen romaaniin ja kuvaa vankileiriä Siperian talvessa.

Ketun kielessä on heliseviä kelloja ja jylysevää ukkosta. Asiat sanotaan niin kuin ne kansankielellä kaunistelematta

sanotaan. Kuitenkin kauneus nousee raakuuden yläpuolelle. Kieli myös vertautuu rovaniemeläisen ikätoverin Eemil Karilan maalaukseen Yöperhonen-kirjan kannessa

– Riitta Mäkelä

**Enni Mustonen  
LAPSENPIIKA  
Otava 2014**

Oliko Aino todella noin heikko ja sairaaloinen? Oliko Janne noin oikukas ja epäluotettava? Onko tuollaisia ihmisiä oikeasti olemassa kuin Ida, lapsenpiika ja apulainen, joka nurkumatta tekee kaiken mitä häneltä odotetaan ja enemmänkin vaatimatta itselleen koskaan mitään? Mistä hän on kaiken voimansa saanut?

Nämä kysymykset nousevat tavan takaa mieleen kirjaa lukiessa. Enni Mustonen kuvaa *Syrjästä katsojat* -sarjassaan maamme elämää ennen itsenäisyyttä, jolloin Suomessa vallitsi jyrkkä yhteiskuntajako. Sivistyneistö, talolliset ja tilaton väestö elivät tiukkojen sääntöjen varassa. Piti tietää, mikä oli kullekin säädylle luvallista ja mikä ei - ja nämä säännöt Ida hallitsi. Hän noudatti niitä usein lukijalle tuskallisen orjallisesti. Todellinen arkipäivän enkeli!

Ida on jäänyt nuorena orvoksi, päässyt ensin navetta-piikaksi ja sitten piikaksi Tope-liuksen kartanoon ja nyt tässä kirjassa pestautunut Sibeliusten lastenpiikaksi. Hän joutuu lopulta hoitamaan yksin lähes koko huushollin perheen rahavaikeuksien vuoksi. Hän nukkuu vielä lastenhuoneessa ja valvoo monet yöt näiden kuumeiden ja hampaiden puhkeamisen vuoksi. Mistä hän ammentaa voimat tähän kaikkeen?

Sibeliuksen perhe asuu Helsingissä. Perheessä on kaksi

tytärtä, Eva ja Ruth, ja Kirsti syntyy. Jannen veli, Kitty-herra, ja sisar, Linda-neiti, kuuluvat talouteen, ja heitäkin on Idan palveltava. Myöhemmin perhe muuttaa maaseudulle Keravalle, mutta työt eivät vähene, vaikka suutarinvaimo Johanssonskä käy siivouksissa auttamassa. Idaa tavoitteleva kuskipoika Elias saa kokea, että Idalla ei ole omaa elämää juuri koskaan. Vähäistä palkkaakin on odotettava.

Kirja on helppoa luettavaa ja erinomaista ajankuvaa. Elämää katsotaan Idan, syrjästäkatsojan silmin. Ihailtavan paljon saamme tietää sen ajan ruoista, vaatteista, rakennuksista, liikenteestä, tapahtumista, puheista ja lasten leikeistä. Ida havainnoi myös poliittisia tapahtumia ja lukee mielellään, sikäli kuin saa käsiinsä kirjan ja aikaa sen lukemiseen. Ida on lojaali perhettä kohtaan, mutta tuntee lopulta tulleen petetyksi, kun Janne lähes lupaa hänet palvelijaksi taiteilija Albert Edelfeltille perheen lähtiessä Italiaan. Siis kysymättä Idan mielipidettä!

Vaikka olenkin nuorempaa sukupolvea, ihmettelin kuinka tuo ja tuokin asia oli minulle lapsuudessani tuttu asia tai sanonta, joka putkahti tekstistä. Terapeutista ja nautittavaa jos mikä! Välillä taas kerronta on turhankin tasaista, mutta sitä hän arki on ja siitä kirja kertoo, lapsenpiian arjesta.

Enni Mustosen kirjat syntyvät ilmeisen helposti, joten lukemisenkin on kevyttä ja nautittavaa.

Vaikka koko vuosi on tullut erilaisia kirjoja ja ohjelmia Sibeliuksesta, tämä teos antaa omanlaisensa, rehellisen kuvan perheen elämästä. Ennen kaikkea tämä on kuvaus tuon ajan Suomen piikatytön elämästä. Tällä sinnikkyydellä on maata



rakennettu – ja toivottavasti rakennetaan edelleen.

– Tuulikki Ritvanen

**Reetta Meriläinen  
TYTÖN TIE  
Kirjapaja 2015**

Helsingin Sanomien päätoimittajan paikalta 2011 eläköitynyt Reetta Meriläinen (o.s. Pirhonen) on suurten ikäluokkien lapsi.

Suurten ikäluokkien lasten elämänsäntä, kokemuksia, arvoja ja asenteita on tutkittu muun muassa Jani Erolan ja Terhi-Anna Wilskan toimittamassa teoksessa *Yhteiskunnan moottori vai kivireki?* Mutta Reetta Meriläisen kirja on oma-kohtainen raportti, case study,

Polvijärven tytön tiestä Pohjois-Karjalasta Helsinkiin. Se kulkee monia elämänalueita tarkasti, myös numeraalisesti, havainnoiden jälleenrakennusajan Suomesta nykypäivään.

Professori Viljo Rasila on sanonut, että lapsen tulevaisuuteen vaikuttaa suuresti, minkä tien läheisyydessä on koulu. Polvijärvellä oli kansakoulu, kuten kaikkialla muuallakin. Sen lisäksi oli perustettu 1950 kunnallinen kokeilukeskikoulu. Viisaat kunnanisat ennakoivat koulutuksen tarpeen kasvun. Vanhempien unelma lasten kouluttamisesta toteutui. Lukio oli Joensuussa, jossa Pirhosen perhe jo asuikin lukioaikana.

”Koulu on yksi suurista suomalaisista kertomuksista,”





Reetta Meriläinen kirjoittaa. Hän toimi Helsingin Sanomissa alkuvuosina kouluasiain ja urheilutoimittajana.

Reetta Meriläinen on monien ikätovereittensa tapaan tehnyt luokkaretken, sanan yhteiskunnallisessa merkityksessä, asutustilallisen työstä Suomen laajalevikkisimmän ja vaikutusvaltaisimman päivälehden päätoimittajaksi. Hän käyttää muutaman kerran termejä yhteiskuntaluokka, luokkajakko, luokkaerot. Nuorison luokkataisteluvaiheen hän koki opiskelijana monien ikätovereittensa tapaan. 1960–70-lukujen aatteista Reetta sanoo säilyttäneensä ”idealisminsa

parhaat palaset.” Niistä osa on varhempaa perua, kotoisin vanhemmilta.

Reetta Meriläinen koki työssään painetun median hurjat nousuvuodet 1980-luvulla ja nykylaskun digitalisaation vyöryssä. Hän tunnustaa olevansa ”verkkouskovainen.” Verkko-median kolmesta skenaariosta ”minun oma tiedotusväline”, ”samppanjaa ja kissanruokaa” ja ”vakavuuden renessanssi” on jo toteutunut kaksi. Viimeinen on vielä ”vaiheessa”.

Toimittajana Reetta Meriläinen on myös nähnyt ja kokenut, mitä vastuun, vallan ja suuren rahan hallinta merkitsee. Sanoma Oy:n Aatos Erkkö kirja

kuvaa ystävällisenä, reippaita nuoria naisia eteenpäin kannustavana ja lapsia rakastavana pappahahmona, joka olisi halunnut elämältään jotain muuta suuntaa.

Kirjaa leimaa positiivisuus ja kiitollisuus menneestä etenkin kodille, vanhemmille ja sisaruksille, elämänmyönteisyydelle, karjalaisuudelle, iloisuudelle, pyhäkoululle, musikaalisuudelle ja urheilullisuudelle. Kiitollisuus myös nykypäivästä, kun voi nyt auttaa muita Naisten pankin kansainvälisessä toiminnassa.

Kirjan lopussa Meriläinen pohtii, mitä on sydämen sivistys ja ihmettelee pönötystilaisuuksissa: ”Mitä ihmettä minä täällä teen?” Asutustilallisen lapsi vallan kammareissa ei ollut varma, halusiko edes uuden tarttuvan. Onko luokkia sittenkin vielä? Tämäkin on tuttu kokemus luokkaretken tehneille.

Reetta Meriläinen kirjoittaa kuten lehtialan ammattilaisen kuuluu: puolet pois ja roskiin. Tiivis kieli on kaunista ja luettavaa, liki selko-kieltä. Tunteet kyllä huokuvat niukkuudestakin. Ainakin ikätovereille tulee kyyneleitä ja monta nostalgia-huokaisua – vaikkapa ihanan Tyrone Powerin muistelussa.

– Riitta Mäkelä

**Leila Saarivirta ja Martta Kaukonen**  
**RIKAS ELÄMÄ.**  
**Parempaa arkea hidastamalla**  
**Readme 2015**

Hidastaminen, leppoistaminen, downshift... Aikamme muoti-ilmiöllä on monta nimeä. Ja myös monta mielipidettä siitä, onko se tarpeellista tai positiivista vai peräti loukku naisille ja heidän urakehitykselleen.

Kaksi downshiftaaja, Leila Saarivirta ja Martta Kaukonen, todistavat kirjassaan, ettei näin

ole. Päinvastoin. Hyppääminen oravanpyörästä rikastuttaa niin omaa elämää kuin yhteiskuntaa: kiireetön ihminen on terveempi ja jaksavampi parisuhteessa, vanhempana ja kansalaisena. Hänellä on aikaa kuunnella puolisoaan ja lapsiaan, pohtia arvomaailmaansa, ajatella ympäristöasioita, osallistua vapaaehtoistyöhön...

Rikas elämä on kirjoitettu nuorehkolle, ruuhkavuosiaan elävälle naiselle, joka on tyytymätön itseensä ja työhönsä ja kaipaa kiireettömämpää elämää. Esimerkkejä sen saavuttamiseen tarjoaa kuusi esimerkkinaista: kirjan kirjoittajat Leila ja Martta sekä haastateltavat Marja, Mari, Maria ja Maija.

Leilalla, 35, on puoliso ja kaksi lasta. Kahdeksan vuotta sitten, odottaessaan ensimmäistä lastaan, hän luopui täyden kalenterin nautinnosta ja alkoi einesten sijaan valmistaa kotiruokaa. Hän perusti vintage-yrityksen, jonne ostaa vaatteet kirpputorilta, ja myöhemmin blogin, jolla tyydyttää kirjoittamisen tarpeen. Hän saa suurinta tyydytystä toimivista ihmissuhteista, rauhallisen arjen järjestämisestä lapsille ja ekologisten arvojen mukaan elämisestä.

Myös Martta, 39, parisuhteessa elävä toimittaja, on hylännyt säännöllisen palkan. Yhdeksän vuotta sitten hän hyppäsi freelanceriksi, sai kampaamaansa vapaa-aikaa ja itsenäisyyttä, vaikka maksoi siitä kovan hinnan. Nyt pakki alkaa olla jälleen kasassa, ja hän nauttii elämästään.

Toisin kuin Leila, Martta ei käytä lisääntyneitä vapaa-aikaansa kotitöihin. Eikä ole koskaan käyttänyt: jo opiskellessaan hän palautti aina esseet ajoissa, ”koska kiikkerät tiskipinot eivät häirinneet”. Nyt

Leila Saarivirta ja Martta Kaukonen

# Rikas elämä

Parempaa arkea hidastamalla



Martalla on mies, joka on oppinut jo lapsuudenkodissaan tekemään kotityöt ja tekee ne edelleen. Martan ainoa tehtävä on hoitaa jätteiden lajittelu. Tämä ei tietenkään ole oikeudenmukaista, minkä Martta myöntää kirjoittaessaan, että vastuu yhteisestä kodista pitäisi jakaa tasapuolisesti.

Kahden perheellisen haastatellun, hoitoalalla työskentelevien 39-vuotiaan Marjan ja 32-vuotiaan Marian elämänmuutoksen aiheutti sairastuminen. Nyt Marja opiskelee tekniseksi piirtäjäksi ja hoitaa opiskelun ohella kodin ja lapset. Maria, joka joutui vakavan allergiansa vuoksi vaihtamaan asuntoakin, käy kolmena päivänä viikossa työssä. Molemmat kertovat vähentäneensä radikaalisti perheensä kuluttamista. Eli Marian sanoin ”uusia tavaroita ostetaan mahdollisimman harvoin ja niitä harvoja hoideaan hyvin”.

Myös sairaanhoitaja-perheterapeutti Mari, 41, on vaihtanut työtä ja on nyt vintage-yrittäjä. Edellisestä kahdesta hän poikkeaa siinä, ettei vaihtanut pakosta ammattia, vaan tyydyttäkseen intohimonsa kiertää kirppareita ja vaatetta asiakkaita. Tälle polulle hän siirtyi hitaasti, samoin kuin Maija, 51, tiedottaja, joka lähti vuorotteluvapaalle saadakseen etäisyyttä kiinnostavaan, mutta tunnit ja voimat vievään työhön. Vapaalla ollessaan hän toteutti haaveensa, pyhiinvaelluksen Camino de Santiagon reitillä. Sieltä hän palasi takaisin töihin, mutta totesi pian, ettei se enää tyydyttänyt, irtisanoutui ja päätti pyrkiä teologiseen tiedekuntaan.

Näiden esimerkkien lisäksi kirjasta löytyy konkreettisia neuvoja, miten rauhoittaa ruumis ja mieli sekä miten löytää oman näköinen elämä. Näitä pohtivalle kirja on lukemisen väärä.

– Maija Kauppinen



## Naisten näkyvyyden kohentajat

Tänä syksynä Naisliiton Oulun osasto ja Tornion yhdistys ovat jakaneet tunnustuspalkinnon neljälle ansioituneelle naiselle, jotka ovat kohentaneet pohjoisen naisen näkyvyyttä. He ovat kirjoittajaohjaaja Pirkko Böhm-Sallamo, tasa-arvokouluttaja Leena Teräs, järjestöaktiivi Soile Järvirova ja aikuiskouluttaja Riitta Kivimäki.

Pirkko Böhm-Sallamo palkittiin ahkerasta opetus- ja toimintustyöstä, jota hän on tehnyt runsaat 30 vuotta Oulun ja Kainuun opinahjojen lisäksi eri puolilla Suomea. Hän on opettanut ja kannustanut aikuisopiskelijoita ilmaisemaan itseään kirjoittamalla, julkaissut yli 160 antologiaa, ohjannut omaa kirjaa kirjoittavia sekä esittänyt ja kirjoittanut runoja.

Leena Teräs on edistänyt tasa-arvoa Oulun alueella 1990-luvun lopusta. Hän on toteuttanut kehittämisen- ja tutkimushankkeita, perustanut ja koordinoitunut tasa-arvoverkostoja ja toiminut kouluttajana yliopistolla ja järjestöissä. Toimiessaan tasa-arvoasiantuntijana ja -konsulttina hän kehitti muun muassa sukupuolivaikutusten arviointimenetelmää, suvausta, keskittymällä koulutuksen ja työelämän segregatioon, tasa-arvojohtamiseen, sukupuolittietoiseen aluekehitykseen ja liikunnan sukupuolittuneisiin rakenteisiin.

Leena Teräs on johtanut myös naisjärjestöjen perustamaa Sinni-voimavarakeskusta, joka toimi naisten resurssikeskuksena Oulussa ja Pohjois-Pohjanmaalla vuosina



muutoinkin kulttuurin saralla kirjoittajana ja toimijana. Molemmilla hän tuo esille naisnäkökulmaa.

Riitta Kivimäki on kehittänyt liikunnallisen tanssin, joka edistää naisten hyvinvointia ja terveyttä. Tanssia hän on tehnyt tunnetuksi Torniossa ja sen lähikunnissa Tanssii tähtien kanssa -yhdistyksen avulla. Hänen johdolla on kehitetty pyörätuolitanssi, johon osallistuu miehiäkin.

*Pirkko Böhm-Sallamo (vas.) ja Leena Teräs. – Kuva: Kirsti Ojala*

*Riitta Kivimäki (vas.) ja Soile Järvirova. – Kuva: Leena Kähkönen.*



2005–2009. Sen jälkeen hän perusti Valtakunnallisen tasa-arvoverkoston. Vuonna 2014 hän muutti Helsinkiin, jossa hänen työnsä tasa-arvon edistämiseksi jatkuu.

Soile Järvirova on vaikeasta elämäntilanteestaan huolimatta ollut ja on edelleen aktiivinen vaikuttaja Torniossa niin näkövammaistoiminnassa kuin

Tunnuspalkinnot á 500 euroa myönsi Opetusneuvos Hilja Vilkemaan Stipendisäätiö, joka näin tukee Suomalaisen Naisliiton Naisten Ääni -verkkokirjoitushanketta. Oulun ja Tornion lisäksi palkintoja tullaan jakamaan myös muiden Naisliiton yhdistysten kotipaikkakunnilla Helsingissä, Hämeenlinnassa, Jyväskylässä ja Vaasassa. •

## tilkkuvakka

KOONNUT: MAIJA KAUPPINEN

### Uusia puheenjohtajia Naisliitossa

Suomalaisen Naisliiton syyskokouksessa Oulussa liiton uudeksi puheenjohtajaksi valittiin **Leena Ruusuvoori** (kuvassa oikealla). Leena on ansioitunut yhdistys- ja naisasianainen: hän on tehnyt pitkän uran tasa-arvon ja ihmisoikeuksien parissa sekä kansainvälisissä edustus-tehtävissä. Eläkkeelle hän jäi toissa syksynä Naisjärjestöjen Keskusliitosta, jonka pääsihteerinä oli kymmenen vuotta.



Leenan tilalle Helsingin yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin **Maritta Pohls**, historioitsija. Hän on naisliittolaisille tuttu Naisten Ääni -verk-

kojulkaisuhankkeen vetäjänä ja Opetusneuvos Vilkemaan Säätiön hallituksen jäsenenä.

– Kuva: Maija Kauppinen

### Historioitsijalle Fredrika-mitali

– Fredrikan elämäkerran kirjoittaminen on ollut äärettömän rikas kokemus, totesi **Inka-Maria Laitila**, Hämeenlinnan historiallisen museon amanuenssi, Wetterhoffin kotiteollisuusopiston perustajan elämästä kertovan kirjan julkistamistilaisuudessa.

Kirjaa lukiessa voi todeta, että Fredrika Wetterhoffin 61 vuotta kestänyt elämä on rikas elämys myös lukijalle. Turhaan ei Inka-Maria Laitilan rintaan kiinnitetty julkistamistilaisuudessa Fredrika-mitalia. Fredrikasta kirja-arvostelu kesäkuun Minnan Kirjaviisaissa. – Kuva: Marjatta Hinkkala.



### Monitaitoinen nainen

Tornion kaupungin näyttelytilassa on ollut tänä syksynä **Sinikka Lappeteläisen**, torniolaisen naisliittolaisen, retrospektiivinen taidenäyttely Luonnollisesti. Esillä on maalauksia, piirroksia, valokuvia ja seinäteksteilejä sekä betoni- ja puutyö. Vanhin niistä on 59 vuoden takaa.

Muuruvedellä syntynyt Sinikka kertoo kiinnostuneensa jo pikukutyttönä sana- ja kuvataiteista. Pitkä koulumatka ruokki mielikuvitusta, ja lapsena saatu lahjakamera vei hänet ensin valo-, sitten videokuvaajaksi. Sinikka on osallistunut Tornion Kuvataide-seuran yhteisnäyttelyihin ja pitänyt useita yksityisnäyttelyitä. Ammatiltaan Sinikka Lappeteläinen on luokanopettaja, mistä työstä hän jäi eläkkeelle. Hän on paitsi kuvataiteilija myös kirjailija, käsikirjoittaja ja lausuja, joka vetää myös Tornion kansalaisopiston sanataide-ryhmää. – Teksti: Marja-Riitta Tervahauta. Kuva: Leena Kähkönen.







### Suomalaisen Naisliiton hallitus 2016

Suomalaisen Naisliiton hallitukseen kuuluvat ensi vuonna puheenjohtajan **Leena Ruusuvooren** (toinen vas.) lisäksi **Maija Kauppinen** (vas.) Helsingin, **Heli Eskolin** Hämeenlinnan ja **Marja-Riitta Tervahauta** Tornion yhdistyksestä sekä **Terttu Välikangas** Oulun ja **Liisa Temisevä** Jyväskylän osastosta, **Kirsti Pohjonen** Helsingin yhdistyksestä ja **Soile Hakola** Vaasan Suomalaisesta Naisklubista.

– Kuva: Ritva Rundgren



### Minnan salongissa

Hämeenlinnan yhdistyksessä alkoi tänä syksynä lukupiiri, Minnan salonki. Monesta lukupiiristä se poikkeaa siinä, että se kokoontuu jäsenten kodeissa ja on maksullinen. Illan emäntä valitsee kirjan, jonka alustaa keskustelun pohjaksi, tarjoaa kahvin kera nisun (vain yhtä lajia) ja tilittää kahvirahan yhdistykselle.

Ensimmäisen salonkikokouksen kohdekirjana oli **Riina Katajavuoren** *Wenla Männistö*, toisen **Pauliina Rauhalan** *Taivaslaulu*.

Lukupiirin aluksi juodaan aina kuppi kahvia tai teetä, sillä Naisten Äänen päätoimittajan **Maikki Fribergin** sanoin ”ei jaksa laulaa, ellei ensin kasta kaulaa”. Kuvassa lukupiiriläiset ovat **Heli Eskolinin** salongissa

– Kuva: Pentti Repo

### Eijan synnytystuolia Viroon

Viisi vuotta sitten Minnassa kerrottiin Euroopan Vuoden 2009 keksijänaisen, kättilö **Eija Pessisen** kehittämästä Relaxbirth- synnytystuolista. Sitten Naisliittoon liittyneen Eijan patentoidun synnytystuolin maailmanvalloitus jatkuu. Elokuussa Eija oli kunniavierana Tallinnassa paikallisten Liike- ja virkanaisten yhdistyksen hattujuhlassa, jossa kerättiin rahoitusta Relaxbirth-synnytystuoleille Viron sairaaloihin. Illan aikana saatiinkin mahtava pesämunna, peräti 600 euroa. Hyväntekeväisyysjuhlaan osallistui myös Naisliiton sihteeri **Kukka Lehmusvirta** ja sen jäsen, naiskeksijöiden **Grand Lady Maila Hakala**. – *Kukka Lehmusvirta*



*Eija Pessinen (vas.) ja Kukka Lehmusvirta Tallinnassa.*



### Leidit Lutakossa teellä

Jyväskylässä on kaunis, avara teehuone, **Lutakon Teeleidi**, jossa voi tavata ystäviä ja nauttia hyvästä tunnelmasta. Se sijaitsee kävelymatkan päässä keskustasta jugend-tyylisessä, vuonna 1912 rakennetussa talossa, jonka on suunnitellut arkkitehti Yrjö Blomstedt. Talossa on asunut Schaumanin vaneritehtaan johtaja perheineen.

Joukko Jyväskylän naisliittolaisia kävi tänä syksynä tutustumassa taloon. Heille kerrottiin aluksi talon historiasta, minkä jälkeen he maistelivat leivonnaisten kera erilaisia teejuomia. Valinta ei ollut ollut helppo, sillä tarjolla oli yli 70 teelajia, ja niillä jokaisella nimi. – *Teksti ja kuva: Anita Lyyra.*

### HALLITUS

**Kirsti Ojala**, puheenjohtaja  
kirsti.ojala@pp.inet.fi

**Leena Ruusuvoori**,  
varapuheenjohtaja  
leena@leenaruusuvoori.fi

**Marja-Riitta Tervahauta**,  
taloudenhoitaja  
marja-riitta.tervahauta@pp.inet.fi

**Heli Eskolin**  
heli.eskolin@aina.net

**Raija Hakkarainen**  
raija.hakkarainen@iki.fi

**Maija Kauppinen**  
maijaesko@kotiportti.fi

**Kirsti Pohjonen**  
kirsti.pohjonen@gmail.com

**Liisa Temisevä**  
liisa.temiseva@luukku.com

**Kukka Lehmusvirta**, sihteeri  
naisliitto@kolumbus.fi

### YHDISTYSTEN/OSASTOJEN PUHEENJOHTAJAT

#### HELSINKI

**Leena Ruusuvoori**  
leena@leenaruusuvoori.fi

**Hämeenlinna**  
**Maija Kauppinen**  
maijaesko@kotiportti.fi

#### JYVÄSKYLÄ

**Liisa Temisevä**  
liisa.temiseva@luukku.com

#### OULU

**Tiina Tervaskanto-Mäentausta**  
tiina.tervaskanto-maentausta@oamk.fi

#### TORNIO

**Marja-Riitta Tervahauta**  
marja-riitta.tervahauta@pp.inet.fi

#### VAASA

**Seija Lähdemäki**  
seija.lahdemaki@gmail.com



# NAISTEN ÄÄNIÄ 110 VUOTTA

Suomalaisen Naisliiton ja sen Helsingin yhdistyksen perinteinen  
ajankohtaisseminaari lauantaina 6.2.2015 klo 11–16  
ravintola Kaisaniemessä (Kaisaniementie 6) Helsingissä.

## OHJELMA

Klo 11.00 Ilmoittautuminen

Perinteinen keittolounas

klo 12.00 Avaussanat

Anneli Mäkinen, *Suomalaisen Naisliiton koulutustoimikunnan jäsen*

Historian naiset poliittisina ja taloudellisina päättäjinä

*Professori Irma Sulkunen, Tampereen yliopisto*

Nykynaisten näkyvyys politiikassa ja taloudessaklo

13.45 Virkistystauko (kahvi/tee ja Runebergin torttu)

klo 14.15 Hellan ja päätteen välissä

*Kirjailija Kirsti Manninen*

Tähän on päästy – entä tulevaisuus?

*Puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila, Naisjärjestöjen Keskusliitto*

Päätössanat

*Puheenjohtaja Leena Ruusuvuori, Suomalainen Naisliitto*

Seminaarin juonto Nuppu Rouhiainen,

*Suomalaisen Naisliiton koulutustoimikunnan puheenjohtaja*

Seminaarin osallistumismaksu on 30 euroa. Hintaan sisältyvät keittolounas ja kahvi/tee tortun kera. Sitova ilmoittautuminen viimeistään perjantaina 30. tammikuuta mieluummin sähköpostilla: naisliitto@kolumbus.fi tai tekstiviestillä/puhelimitse 0440 699 27. Maksu Suomalaisen Naisliiton tilille FI28 1574 3000 0239 35, maksuviite 31943. Kerro tällöin myös mahdollinen ruoka-allergiasi.